

A párválasztók 8–12 éves lányok játéka. Fiúk itt nem vesznek részt, bár vannak adatok a fiúk (legények) részvételére is (520, 533, 583j sz.). Kört alkotnak, középen áll egy, aki az ének egy bizonyos részénél (pl. „Öleld, akit szeretsz” – „Ezt szeretem”... – az esetek többségében) párt választ. Avval aztán táncolnak, vagy egyszerűen csak helyet cserélnek, a kiválasztott marad középen, a régi beáll a körbe („Állj ki”... „Ugorj ki”... stb.). A sémán belül sok a variációs lehetőség, és ez a gyakorlatban meg is valósul. A kör állhat, vagy foroghat, ugyanúgy a középen álló is (járás közben a körrel ellenkező irányban halad). A párválasztás utáni tánc vonatkozhat csak a középsőkre, de a kör maga is párokra bomolhat, és mindenki táncol. A tánc lehet csárdás lépés, sima páros forgás (508. sz.), tánc közben irányt válthatnak, dobbanhatnak, tapsolhatnak, tánc végén leguggolhatnak stb. (A legváltozatosabb füzérek egyike pl. az 554. sz.) Az ún. versengő váltás ennek a játékfajtának a fordítottja. Ilyenkor a körben állók többen igyekeznek a középsőt elnyerni (533. sz.).

Külön csoportot képeznek a szerepjátszók, a „Kék paradicsom” és a „Fehér liliomszál” kezdetű dalok (557–561 és 564–570. sz.). A kör középen álló mutatója (megjátssza) a szövegben előforduló cselekményt (fürdést, fésülködést, törülközést). Végül úgy választ párt, hogy megtörülközik valaki kötényébe. Az ősi hiedelemvilág szerint a mosdás, a fürdés a vízben analógiás szépség- és szerelmi varázslás, főként pedig megtisztulás „az ünnep napjára” – ahogyan a horgosiak és királyhalmiak mondják is (566, 567. sz.).

A párválasztók nagy csoportjába tartoznak, de több sajátáguknál fogva különválnak a leánykérők (591–620. sz.).

„Ezek a játékok mind a lakodalmi szokások többé-kevésbé széthullott maradványai [...] melyek a magyar játékkincs legeredetibb részei” – írja Kiss Áron (515. o.). A szövegfüzérekben felbukkanó lánykérő várkörjárók motívumai, pl. „Kéreti a kend lányát, szebbiket, jobbikat” (és hasonló, 537, 548. sz.), vagy „A mi lányunk nem eladó... Ki sem merjük bocsájtani száz aranygyűrű nélkül” (536. sz.), vagy „Felkötöttem kardomat, add nekem a lányodat” (533–536, 550. sz.) stb. a hajdani lánykérők emlékei. A „Haj, szénája” (340, 341, 543–556. sz.) azt a szénakötelet dalolja meg, amelyikkel a lakodalmas menet útját elzárták, s amelyet a vőfélynek egy kard- vagy fejszecsapással ketté kellett szakítani” (Kiss Áron, 517. o.). A szokás nyomai ma is itt-ott megvannak: a lakodalmas menet útján igazi kötelet vagy láncot húznak keresztbe. A „Hopp, rózsza, viola” (581–582. sz.) kezdő motívum hajdani menyasszonytánc emlékét idézi, mely „Éva, szívem, Éva” kezdettel a Dunántúlra jellemző szöveg- és dallam típus. A „Hajlik a meggyfa” (504–511. sz., de 494–503 és 513–532, 535–538, 578. sz. is) valószínűleg párosító elem. A gyümölcsfák emlegetése termékenységvarázsolással függ össze. Régi lakodalmak és más multságok táncrendjének emlékét idézik, de a zenészek fizetés módját is, pl., az „Egy pénzt betettem a hegedűbe” és hasonló sorok (527–531, 554, 576. sz.).

Virágénekek (régí szerelmi líra) idézetei az ilyen és hasonló részletek: „Haj dinárom, tulipánom, gyönyörű virágom” (536, 549, 550. sz.), „Hopp, rózsza, viola” (581, 582. sz.), „Kertbe majoránna, leborult viola” (516), „Hej, tulipán, tulipán, de sok székfű, székvirág! Tele kertem zsályával, a szerelem lángjával. Mikor rózsám illatja, akkor szívem biztatja” (491j, 575, 575j).

A „Kiskacsa fürdik fekete tóban” egyik leggyakrabban előforduló szövegkezdet különböző játékfajtainkban, de leginkább a párválasztókban otthonos (327–339, 513–540. sz.). Legréggebbi teremtésmítoszaink egyike. A Kalevalában a teremtés alkalmával előrepülő kacsca tojása a tengerbe hullik, a tojás részeiből alakul ki a világ. Lengyelország említése talán a magyar–lengyel történelmi kapcsolatok emlékét idézi, mint már a hidas játékoknál is megemlítettük.

A pünkösdi köszöntőkkel rokon szövegében is, játékmódjában is az „A pünkösdi rózsza” kezdetű párválasztó (494–503. sz.).

Az ünnepi megtisztulás emlékét őrző játékok közül a „Kék paradicsom” más játékdalfüzérek motívumaiként is előfordul, többek között kendős játékokkal is (458, 562. sz.), egyik változata Szerémségben kiolvasóként szerepel (563. sz.). A kifordulós körjátékokkal is létrejön kapcsolódás (512–514, 520. sz.). Talán kézenfekvő is, mert a kifordulós körjátékok „mégis kifordulna” szöveg-része (különösen 342–359. sz., de egyebütt is a kifordulósokban) a párválasztókban is előfordul (494–495, 497–498, 508–510, 518–519, 525–526. sz.).

A játékmód megannyi szövegtípussal fordul elő. Ezek füzérszerűen összekapcsolódó különféle szövegek. Az „A pünkösdi rózsza” (494–503. sz.), az „Érik a meggyfa” (504–512. sz.) és a „Kiskacsa fürdik” (513–540. sz.) kezdetű szövegfüzérek zömmel egymás közeli változatai. Szoros kapcsolatot teremt köztük a termő- és hajlott ágú meggyfa (504–537. sz. – az 533. és 534. sz. kivétel).

A párválasztó körjátékok (494–590. sz.) szövegtípusai: A *pünkösdi rózsza* (494–500. sz.), *Ég a gyertya, ha meggyújtják* (501, 502. sz.), *Mi van ma* (503. sz.), *Érik a meggyfa* (504–511. sz.), *Ezt szeretem* (512. sz.), *Kiskacsa fürdik (Fürdik a kacsca)* (513–532, 535–540. sz.), *Hej, nyulacska* (533. sz.), *A Szőlősi udvarán* (534. sz.), *Hol jártál, jámbor* (541. sz.), *Zibit-zabot a lovának* (542. sz.), *Hej (Haj) szénára, szénára (A szénának, Ej, széna, Hej tinája stb.)* (543–556. sz.), *Zöld (Kék) paradicsom* (557–563. sz.), *Fehér (Arany, Sárga) liliomszál* (564–570. sz.), *Hej, vára, vára (Ej, búra, búra)* (571–576. sz.), *Méz, méz, méz* (577. sz.), *Termett meggy* (578. sz.), *Édes bor* (579. sz.), *Csillag Boris* (580. sz.), *Hopp, rózsza, viola* (581, 582. sz.), *Erdő mellett nem jó lakni* (583, 584. sz. szövegük eleje népies műdal-idézet, az 584. sz. dallamában is népies műdal, tandalként is kedvelt), *Lányok ülnek a toronyba* (585–587. sz.), *Az oláhok* (588. sz.), *Lányom, lányom, lenvirágom (gyöngyvirágom)* (589, 590. sz.).

A füzérszerűen összekapcsolódó különféle szövegek dallam szempontjából is érdekes képet mutatnak.

Az uralkodó hexachordnál (67 dal) kisebb terjedelem alig akad, a hatfokú sorok gyakran bővülnek a felső oktávval, de ilyenkor hiányzik a vezérhang, azaz a hetedik fok. A hétfokúvá bővült hexachord általában mixolíd sort eredményez, egy esetben dórt (588. sz.). A nyolcfokúak között is akad még mixolíd, de itt már gyakoribb a dúr sor. Ebben a „fejlett dallamvilágban” azért nem idegen a hanglejtés sem, de gyakoriak a népies műdalidézetek is, pl. „Kolozsváros”... (SzN. 94. sz.: 498, 499, 507, 509–511, 526. sz.), „Petri gulyás” (Kerényi 17. l.: 495–497. sz.) és az „Erdő mellett nem jó lakni” (Kerényi 52. l.: 584. sz.). Több strofikus forma is előfordul (533, 542, 588–590. sz.). (131 változathól 115-öt közlünk főszövegben és jegyzetben, 91-et kottával.)

♩ = 112

A pün - kös - di - ró - zsa szó - ke kis - le - ány - ka,
 ki - haj - lott az út - ra, a - kit sze - retsz, kapd el!
 meggy - fa ár - nyé - ká - ba,

Ezt sze - re - tem, ezt ked - ve - lem,
 ez az én é - des ked - ve - sem!

Ha be - lö - le, be - lö - le, még - is ki - for - dul - na!
 ró - zsa vol - na be - lö - le,

Ég a gyer - tya, ha meg - gyújt - ják,
 mi - kor a szép tán - cot jár - ják.

Jár - jad, jár - jad, jó ka - to - na, hagy do - bog - jon ez az ut - ca!

Áj ki, áj ki, szó - ke kis - le - ány - ka!

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Körmöci Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

A játékosok kört alkotnak, egy közepén áll vagy belülről kerüli a kört, ami szintén állhat vagy foroghat. Mind énekelnek. „Akit szeretsz, kapd el” résznél a középső egyet bevesz, és azzal táncol. „Állj ki” résznél a régi középső visszaáll a körbe, az új bent marad helyette.

„A pünkösdi rózsza” kezdetű szövegtípusok gyakran jelentkeznek pünkösdlőkként (különösen Zentán és szűkebb környékén). Ütempáros szerkezetű és szövegeik egy része („Ezt szeretem” résztől egész a végéig) azonos a pünkösdlők egy fajtájával, játékmódjuk is megegyezik. A „járjad, járjad, jó katona” talán katonatoborzó táncokra utal. L. a kezdő sorok és motívumok betűrendes mutatóját.

♩ = 108

A pün - kös - di - ró - zsa kapd el, a - kit sze - retsz!*

ki - haj - lott az út - ra.

Meggy - fa ár - nyé - ká - ba

szó - ke kis - le - án - ka,

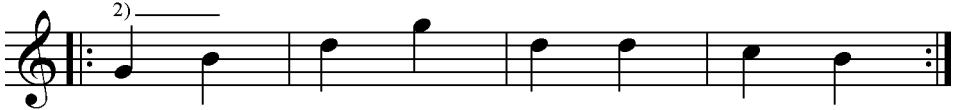
Ezt sze - re - tem, ezt ked - ve - lem,

ez az én é - des ked - ve - sem!

Ha be - lö - le, be - lö - le, még - is ki - for - dul - na!

ró - zsa len - ne be - lö - le,

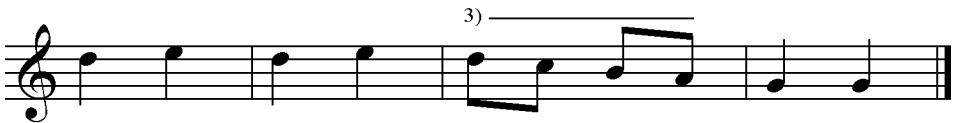

Ég a gyer - tya, ha meg - gyűjt - ják,

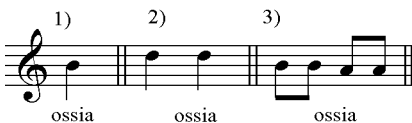
mi - kor a szép tán - cot jár - ják.

Jár - jad, jár - jad, jó ka - to - na, hagy do - bog - jon ez az ut - ca!

Áj ki, áj ki, bar - na** kis - le - án - ka!

1) ossia

2) ossia

3) ossia

* akit szeretsz, kapd el!

** szöke

ZENTA, Mangurás Ferencné Nagy Anna (63).
ZENTA, Pece Péterné Vasas Viktória (69).

Burány B., 1967.
Bodor A., 1995.

Pece Péterné mint pünkösdölőt énekelte.

♩ = 116–120

A pün - kös - di - ró - zsa a - kit sze - retsz, kapd el!
 ki - haj - lott az út - ra.
 Meggy - fa ár - nyé - ká - ba,
 ró - zsa kis - le - ány - ka,

Ezt sze - re - tēm, ezt ked - ve - löm,
 ez az én é - dős ked - ve - söm!

Jár - jad, jár - jad, jó ka - to - na, hagy do - bog - jon ez az ut - ca!

Állj ki, állj ki, kis - le - ány - ka!

[Akkó kiát éggy.]

CSÓKA, Banka Mihályné Hecskó Erzsébet (57).

Burány B., 1972.

♩ = 116

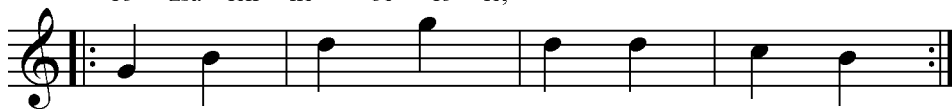
A pün - kös - di - ró - zsa egy szép* kis - le - ány - ka,
 ki - haj - lott az út - ra. a - kit sze - retsz, kapd el!
 Meggy - fa ár - nyé - ká - ba

Ezt sze - re - tem, ezt ked - ve - lem,
 ez az én é - des ked - ve - sem!

Ha be - lő - le, be - lő - le, még - is ki - for - dul - na!
 ró - zsa len - ne be - lő - le,

Ég a gyer - tya,** ha meg - gyújt - sák,
 mi - kor a szép tán - cot jár - ják.

Jár - jad, jár - jad, víg ka - to - na, hagy do - bog - jon ez az ut - ca!

Állj ki, állj ki, te szép*** kis - lány!

[Körbejáték. Egy bënt áll a közepén. A kör lépésbe forog, énekel. „Ezt szeretem” – kiválaszt egyet, ketten bent forognak. A rádióban ezt is éneklük a gyerekek.]

* rózsa

** rózse

*** barna

♩ = 100

A pün - kös - di - ró - zsa
 ki - haj - lott az út - ra.
 Mэгgy - fa ár - nyé - ká - ba,
 ró - zsa kis - lè - ján - ka,
 ö - lelj, a - kit sze - retsz!

Ezt sze - re - tèm, ezt ked - ve - lèm,
 ez az én é - des ked - ve - sèm!

Sör vol - na, bor vol - na, még - és ki - for - dú - na!

Zöld asz - ta - lon ég a gyër - tya,
 bar - na kis - lán gyuj - to - gat - ja.

Ha fèl - gyújt - sa, ha le - gyújt - sa, Ájj ki most!
 szü - vem bú - ját szo - mo - rit - sa.

[Körbe mentek. „Ölelj, akit szeretsz” – párban forogtak mind.]

HERTELENDYFALVA, Lócsei Lajosné Bréti Erzsébet (56).

Kiss L., 1969.

♩ = 104

A pün - kös - di - ró - zsa
 ki - haj - lott az út - ra,
 nagy fa ár - nyé - ká - ba.

Zöld asz - ta - lon ég a gyër - tya,
 bar - na kis - lán gyuj - to - gat - ja.

Ha még - gyujt - ja, el - a - lít - ja. állj bé most!
 Gyor - san, gyor - san, kis - ma - dár - ka,

HERTELENDYFALVA, Nagy Erzsébet (8), Balog Mária (11), Nagy Mária (10).

Kiss L., 1941.

A hertelendyfalvi és a következő kanizsai változat (500. sz.) szövege („Gyorsan, gyorsan, kismadárka”) óvodai-iskolai beavatkozásról árulkodik. A párválasztás és a helycsere tánc nélkül történik.

♩ = 112

A pün - kös - di - ró - zsa szó - ke kis - le - ány - ka.
 ki - haj - lott az út - ra.
 Meggy - fa ár - nyé - ká - ba,

Zöld asz - ta - lon ég a gyer - tya,
 szó - ke kis - lány gyűj - to - gat - ja.

Ha meg - gyűjt - ja, el - a - lít - ja. szállj be most!
 Gyor - san, gyor - san, kis - ma - dár - ka,

[Erre egy helyet cserél avval, aki bent van a körbe.]

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Kőrmöci Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

♩ = 144

Ég a gyér - tya, ha még - gyújt - ják,

mi - kor a szép tán - cot jár - ják.

Jár - jad, jár - jad, jó kis - lán - ka, Ájj ki most!
hadd do - bog - jon ez az ut - ca!

[Körben fogódtak. „Ég a gyertya” – álltak. „Mikor a szép táncot járják” – ott már forogtak egészen a dal végéig. Többször ismételték.]

HERTELENDYFALVA, Eröss Istvánné Kovács Teréz (57).

Kiss L., 1969.

A következő változattal (502. sz.) együtt „A pünkösdi rózsza” és rokon szövegtípusok önállósult részei.

♩ = 104

Ég a gyér - tya, ha még - gyűjt - sák.

Ezt a lá - nyok szé - pen fűj - ják.

Fűj - jad, fűj - jad, kis - ka - to - na, hagy ví - gad - jon ez az ut - ca!

[Nem így vót?]

[Nem is tudom, játszottuk-ë?]

DOBRADÓ, Koller Mihályné Német Julianna (56).

Bodor A. – Paksa K., 2002.

Dallama „Kolozsváros, híres város” (SzN: 94 sz.) szövegkezdettel iskolai tandalként is szerepelt. Vö. az 501. számúval.

♩ = 100

Mi van ma, mi van ma? Pi - ros pün - kösd nap - ja!
 Hol - nap lesz, hol - nap lesz a má - so - dik nap - ja.

Kis - ki - rály - né, ka - pi - tány - né, sa - lá - tá - né, bo - dzá - né,

gyer - tük, lá - nyok, széd - jük ősz - sze, kős - sük ko - szo - rú - ba!

[Állt egy kör, egy része meg benne szanaszét. Szanaszét álltak. „Gyertek, lányok” – csoportba szedték. Körön belül szanaszét egy csomó gyerek. Nem csak pünkösdkor játszottuk, máskor is.]

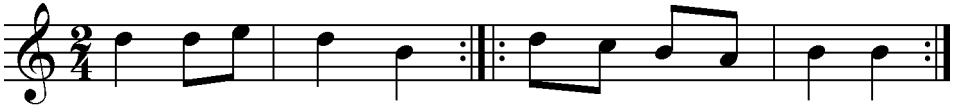
MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Kőrmöci Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

A pünkösdlők tipikus szövegkezdetével indít, de folytatásában már eltér. Egyedülálló változat. A játékmód nem világos. Talán kettős körről van szó, azaz a külső nagy körön belül az ének folyamán kis kört alakítanak.

Szövegét vö. a 140. számúval.

♩ = 132–144

É - rik a meggy - fa, Kapd el, szí - vem, kapd el!
 haj - lik az á - ga. A - kit sze - retsz, kapd el!
 A - lat - ta van egy
 bar - na kis - lány - ka.

Ezt sze - re - tem, ezt ked - ve - lem!
 Ez az én é - des ked - ve - sem!

Hol a csi - csa, hol a csi - csa, csak a szí - vem szo - mo - rít - sa!

Állj ki már, szeg - fű - szár!

KIRÁLYHALOM, Bognár Jánosné Földi Erzsébet (60).

Kiss L., 1972.

Voltaképpen az „A pünkösdi rózsza” szövegtípus, csak fejmotívuma lemaradt. Tartalma azonos, de másként megfogalmazva. A gyümölcsfák (itt meggyfa) említése termékenységvarázsoló elemre utal, nyilván a párosítókból került a gyermekjátékok dalai közé. A „Hol a csicsa” rész az „Ég a gyertya” szöveg „Ha felgyújtja...” részletéből rövidült és torzult hasonló hangzású, de értelmét veszített részletté (l. 498–500. sz. és 505, 513–514. sz. is). A következő változatokkal együtt párválasztók páros tánc nélkül.

♩ = 120

É - rik a meggy - fa,
haj - lik az á - ga.
Bar - na kis - lán - ka
sé - tál a - lat - ta.

Kap' be, szí - vem, kap' be! A - kit sze - retsz, kap' be!

Ezt sze - re - tem,* ezt ö - le - lém,
ez az én é - dös ked - ve - sém!

Ho - lá - ri - ca, ho - lá - ri - ca, csak a szí - vem szo - mo - ríj - ja.

Áj ki már, szög - fű - szál!

* vagy: kedvelém

OROSZLÁMOS, Prágai Ferencné Borka Ilona (65).

Bodor A., 1997.

♩ = 108

É - rik a meggy - fa,
haj - lik az á - ga.
A - lat - ta van egy
bar - na kis - lán - ka.

Kap' be, szí - vem, kap' be, a - kit sze - retsz, kap' be!

Ezt sze - re - tőm, ezt ked - ve - lőm!

Ez az én é - des ked - ve - sőm!

Ha pénz vol - nék, kint áll - nék, ró - zsa vol - nék, bent áll - nék.

Állj ki, állj ki, bar - na kis - lány!

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ), Talpai Péter (70).

Bodor A., 2006.

A dallamotívumok szokatlan egymásutánját a bizonytalan emlékezet okozhatta.

♩ = 100

É - rik a meggy - fa, Kapd el, szí - vem, kapd el,
haj - lik az á - ga. a - kit sze - retsz, kapd el!
A - lat - ta van egy
bar - na kis - lány - ka.

Ezt sze - re - tőm, ezt ked - ve - lőm!
Ez az én é - des ked - ve - sőm!

Ha pénz vol - nék, per - dül - nék, ró - zsa vol - nék, for - dul - nék!

Állj ki, állj ki, bar - na kis - lány!

[Körbeátak, egy a közepébe. „Akit szeretsz”: e’ kapott egyet. „Állj ki”: akkó kiment az, aki először vót bent.]

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ), Cirok Józsefné Fehér Anna (54), Hódi Jenőné Szilágyi Ilona (46).

Bodor A., 2000.

♩ = 112

É - rik a meggy - fa, a - lat - ta egy bar - na kis - lány.
haj - lik az á - ga,

Kap' be, szí - vem, kap' be! A - kit sze - retsz, kap' be!

Ezt sze - re - tem, ezt ked - ve - lem!
Ez az én é - des ked - ve - sem!

Ha be - lö - le, be - lö - le, még - is ki - for - dul - na!
ró - zsa len - ne be - lö - le,

Ég a gyer - tya, Jár - jad, jár - jad, kis - le - ány - ka,
ha meg - gyújt - sák, hogy re - pül - jön a sza - lag - ja!
mi - kor a szép
tán - cot jár - ják.

Áll - jon ki a pár - ja!

[„Kap' be” – bevásárolt egyet a körbe, megfogták egymás kezét, és nagyon gyorsan forogtak.]

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Kőrmöci Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

A „Járjad, járjad, kisleányka” résztől műköltés. Vö. az 509–511, 526. számúval.

♩ = 104

É - rik a mēggy - fa,
haj - lik az á - ga.
A - lat - ta van ēgy
bar - na kis - lán - ka.

Kap' bé, szí - vem, kap' bé, a - kit sze - retsz, kap' bé!

Ezt sze - re - tēm, ezt ked - ve - lēm!
Ez az én é - des ked - ve - sēm!

Ha pénz vol - na, pēn - dül - ne, még - és ki - for - dul - na!
ró - zsa vol - na, sē - rül - ne,

Ég a gyēr - tya, ha mēg - gyújt - sák,
mi - kor a szép tán - cot jár - ják.

Jár - jad, jár - jad, jó kis - lán - ka, Ájj ki most!
hogy do - bog - jon ez az ut - ca!

HERTELENDYFALVA, Varga Zsiga Józsefné Kásler Mária (61).

Kiss L., 1940.

♩ = 112–132

É - rik a mēggy - fa, Kap' bé, szi - vem, kap' bé,
haj - lik az á - ga. a - kit sze - retsz, kap' bé!
A - lat - ta van egy
bar - na kis - lán - ka.

Ezt sze - re - tēm, ezt ked - ve - lēm!
Ez az én é - dēs ked - ve - sēm!

Ha pénz vol - na, pēn - dül - ne, még - es ki - for - dul - na!
ró - zsa vol - na, sēr - dül - ne,

Ég a gyēr - tya, ha mēg - gyújt - sák,
mí - kor a szép tán - cot jár - ják.

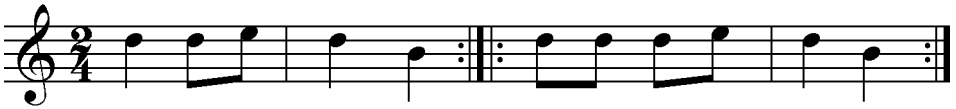

Jár - jad, jár - jad, jó kis - lán - ka, Ájj ki most!
hogy do - bog - jon ez az ut - ca!

HERTELENDYFALVA, Varga Józsefné Györfi Anna (72), Gejzer Antalné Györfi Zsuzsanna (76).

Kiss L., 1969.

♩ = 112

É - rik a mēggy - fa, Kap' bé, szí - vem, kap' bé,
haj - lik az á - ga. a - kit sze - retsz, kap' bé!
A - lat - ta va - gyon
bar - na kis - lány - ka.

Ezt sze - re - tēm, ezt ked - ve - lēm!
Ez az én é - dēs ked - ve - sēm!

Ha pēn - dül - ne, pēn - dül - ne, cēr - na vol - na, se - lyēm vol - na,

még - is ki - for - dul - na!

Ég a gyēr - tya, ha mēg - gyújt - sák,
mi - kor a szép tán - cot jár - ják.

Jár - jad, jár - jad te, kis - lány - ka*, Ájj ki, most!
hagy do - bog - jon ez az uc - ca!

* szép kislányka

HERTELENDYFALVA, gyerekek, majd Eröss Istvánné Kovács Teréz (48).

Király E., 1960.

Két felvétel. A Cérna volna, selyem volna rész a kifordulás körjátékok szövegéből vett idézet.

♩ = 120

Ezt sze - re - tem, ezt ked - ve - lem!
 Ez az én é - des ked - ve - sem!

Ha be - lö - le, be - lö - le, for - dulj ki, Ka - tó - ka!*

ró - zsa len - ne be - lö - le,

Pé - n - z vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka!

For - dul - jon ki Jan - csi - ka,** Jan - csi - ká - nak pár - ja!**

ossia

ossia

ossia

* mégis kifordulna

** Katika, Katikának láncá

MAGYARKANIZSA, Fehér Györgyné Kis Földi Mária (66).
 TÓTHFALU, asszonyok.

Bodor A. – Lázár K., 1995.

A párválasztók önállósult szövegrésze. Pé - n - z volna, karika – a kifordulós körjátékokból származó idézet. Játékára nem emlékeztek.

♩ = 132–126

Kis - ká - csa für - dik A - ra - nyos a há - ta,
 fe - ke - te tó - ba, e - züs - tös a tal - pa.
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

For - dulj ki, for - dulj ki, a - ra - nyos Ma - ris - ka!

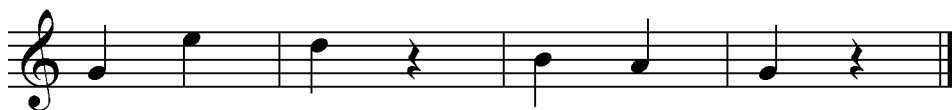
Ezt ö - le - lem, ezt ked - ve - lem!

Ez az én é - des ked - ve - sem.

Ho - lá - ri - ca, ho - lá - ri - ca, csak a szí - vem szo - mo - rít - ja.

Haj ki már, szög - fű - szál!

[Akkor az bemént a körbe. Kezdték előlről, így mēnt sorba. A közepin mindig vót ēgy.]

EGYHÁZASKÉR, Vörös Frigyesné Farkas Mária (68).

Burány B., 1978.

Kifordulás körjáték szövege párvalasztóval folytatódik. A „Kiskácsa fürdik” szövegkezdet – nyugodtan állíthatjuk – a leggyakoribb játékaink között. Előfordul a guggolás (327–328. sz.), a kifordulás (329–339. sz.), a páratlan számú játékoszt igénylő (412–413. sz.) és párvalasztó játékok között egyaránt. Ez utóbbit 27 változat képviseli kötetünkben (513–532, 535–540. sz. és jegyzeteik).

A kutatók a bűvárkacsát egyik legősibb lélekszimbólumnak tekintik, mely a világ különböző népeinek teremtésmondáiban megtalálható, így jellemző az ural-altáji népekkel együtt a magyarokra is.

A Kalevala finn mítoszban pl. a teremtés alkalmával előrepülő kacsá tengerbe hulló tojása részeiből alakul a világ.

A kezdőmotívum után leggyakrabban az előző szövegtípussal („Érik a meggyfa”) folytatódik a dal (518–532, 535–537. sz.).

♩ = 88-96

Kis - ká - csa fűr - dik A - ra - nyos a há - ta,
 fe - ke - te tó - ba, e - züs - tös a lá - ba.
 any - já - hó ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

For - dúj ki, for - dúj ki, a - ra - nyos Ma - ris - ka!

É - rik a meggy - fa, Kap' be, szí - vem, kap' be!
 haj - lík az á - ga,
 a - lat - ta van egy
 bar - na kis - lány - ka.

Ezt sze - re - tem, ezt ked - ve - lem!
 Ez az én é - des ked - ve - sem!

Hó - la, csi - csa, hó - la, csi - csa, csak a szí - vem szo - mo - ríty - tyá.

Ájj ki már, szeg - fű - szál!

[Körbe forogtunk, egy bent vót, egyet kiválasztott, azok bent forogtak. A kör közönséges lépésbe.]

HORGOS, Zabos Imréné Geleta Piroska (62).

Burány B., 1972.

A kifordulás körjáték szövege párválasztóval folytatódik.

♩ = 126

Kis - ká - csá fir - dik Háj - lott ā - gá, háj - lott.
 fe - ke - te tó - bá,
 anya - já - hoz ké - szil
 Len - gyel - or - szāg - bā.

Le - ve - lé - be, kis - mē - nyecs - ke, ě - lelj, á - kit sze - retsz!

[Nincs tovább? – Nem, nem tudom...]

BÁCSKERTES, Makk Mihályné Szurap Erzsébet (60).

Bodor A. – Tripolsky G., 1972.

♩ = 112

Kis - ká - csá fir - dik Háj - lot' ā - gá, háj - lot'.
 fe - ke - te tó - bá,
 any - já - hoz ké - szil
 Len - gyel - or - szág - bá.

Ké - ze - pi - be, kis - mē - nyecs - ke, ē - lelj, á - kit sze - retsz!

Ezt ē - le - lēm, Mert ázt mond - ja száj - kó,
 kit sze - re - tők, mert ká - to - na Ján - kó.
 még - for - dí - tom, Kert - be má - jo - rān - ná,
 el - e - resz - tēm! le - bo - rult ví - o - lá.

Ez az é - let hu - szá - ro - ké, el - vé - gez - tik bē - tyā - ro - ké.

Se - je, hu - já, háj!

BÁCSKERTES, Csizmadia Pálné Péter Erzsébet (72).

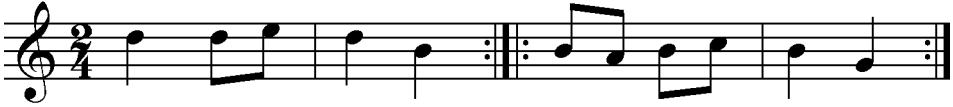
Bodor A. – Csizmadia J., 2006.

Közeli szövegrokona Borsod megyéből (MNT I: 1122):

Hazudik a szajkó, mert nincs itthon Jankó.
 Kerti majoránna, beborult viola.
 Ez az élet huszároké, felvégesi betyároké. Állj ki már!

Szintén párválasztó játék (Hajlik a meggyfa kezdettel). L. még MNT I: 72 és 456. sz. is.
 Virágénekeket idéz a Kertbe majoránna, leborult viola szövegrész. Régi katona-táncdal töredéke az Ez az élet huszároké rész.

♩ = 112

Kis - ká - csá fű - dik Háj - lik ā - gá, háj - lik,
 fē - ke - te tó - ba, ter - mēt' ā - gá háj - lik.
 ány - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

I - ci - pi - ci kis - mē - nyecs - ke, ö - lelj, a - kit sze - retsz!

[Akkó bĕrāntot' ĕgyet. Aztān kicserĕtĕk, kezdĕtĕk elĕrű.]

BÁCSKERTES, Nagyfejű Istvánné Balog Erzsébet (79).

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000.

♩ = 88

Für - dik a ká - csa
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hó kí - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.
 Ter - métt a mēggy - fa,
 haj - lott az á - ga.

Le - ve - li - be, kis - mē - nyecs - ke, ö - le'j, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lēm, ezt ked - ve - lēm!
 Ez az én é - dēs ked - ve - sēm!

Ha be - lö - le, be - lö - le, még - is ki - for - dul - na!
 ró - zsa lēn - ne be - lö - le,

Valaki: Zibit-zabot a lovának! Nagy zsvaj.

TÓTHFALU, Törtelyi Mátyásné Bicskei Erzsébet (63).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

♩ = 120

Für - dik a ká - csa
 fe - ke - te tó - ba,
 fi - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.
 Ter - métt a mēggy - fa,
 haj - lott az á - ga.

Le - ve - li - be, kis - me - nyecs - ke, ö - lelj, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lem, ezt csó - ko - lom!
 Ez az én é - des ked - ve - sem!

Ha be - lö - le, be - lö - le, még - is ki - for - dú - na!
 ró - zsa le - gyen be - lö - le,

OROMHEGYES, Fehér Borbála (67).

Burány B., 1972.

♩ = 88

Für - dik a ká - csa
fe - ke - te tó - ba,
any - já - hoz ké - szül
Len - gyel - or - szág - ba.
Ter - métt a meggy - fa,
haj - lott az á - ga.

Le - ve - lé - be, kis - mö - nyecs - ke, ö - le'j, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lém, ezt ked - ve - lém!
Ez az én é - dös ked - ve - sém!

Ha be - lö - le, be - lö - le, még - is ki - for - dú - na!*

ró - zsa lén - ne be - lö - le,

Péz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dul - jon ki Ma - ris - ka, Ma - ris - ká - nak lán - ca.

[„Ezt ölelem” – megöle'ték, táncóttak ketten a körbe. Fiú is, lány is. Kis gyerekek, 8-10 évesig.]

* Kis szünet után folytatják.

OROMHEGYES, asszonyok.

Bodor A. – Lázár K., 1995.

A párválasztót kifordulás körjáték szövegével fejezik be (talán tévedésből?).

♩ = 108

Kis - ká - csa für - dik
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hon ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.
 Ter - métt a mēggy - fa,
 haj - lott az á - ga.

Le - ve - li - be, kis - mē - nyecs - ke, ö - lelj, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lēm, ezt esó - ko - lom,
 mer' már rég - ó - ta ó - haj - tom!

Szá - la, szá - la, szép Ma - ris - ka, for - dulj an - gyal mód - ra!

KISPIAC, Varbai Lajosné Kovács Matild (91).

Bodor A. – Tripolsky G., 1995.

Kis - ka - csa für - dik Haj - lott á - ga, haj - lott.
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

Le - ve - lé - be, kis - me - nyecs - ke, ö - lelj, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lem, ezt ked - ve - lem!
 Ez az én é - des ked - ve - sem!

A ta - va - lyi kos ki!

[Itt a régebbi kiment, akit választott, az bent maradt.]

GUNARAS-TOPOLYA, Csaba Ferencné Bulyovcsics Etelka (56).

Lázár K., 1995.

♩ = 116

Kis - ká - csa fűr - dik
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hon ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.
 Ter - mik a meggy - fa,
 haj - lik az á - ga.

Le - ve - li - be, kis - mē - nyecs - ke, ö - lelj, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lēm, ezt csó - ko - lom,
 már ré - gen is ezt a - kar - tam!

Ki, ta - va - lyi kecs - ke, Li - li - jom.
 ben - ne ma - radt fecs - ke,
 ső - re - gi mē - nyecs - ke,
 u - gorj ki be - lő - le!

HÓDEGYHÁZA, Urbán Péterné Sípos Márcel (83).

Burány B., 1972.

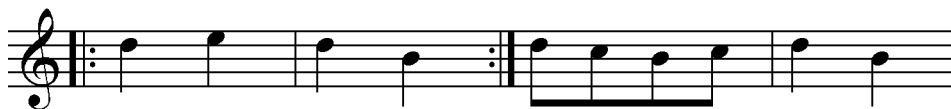
♩ = 108

Kis - ká - csa für - dik
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.
 Ter - métt a mēggy - fa,
 haj - lott az á - ga.

Le - ve - lé - be, kis - mē - nyecs - ke, ö - le'jj, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lēm, a - kit én sze - re - tők!
 ezt csó - ko - lom,

Van ma - gam kert - jé - be szép sze - ret ró - zsa,
 meg - kö - ti, meg - kö - ti pá - ro - si mód - ra.

Ki, ta - va - lyi kecs - ke! u - gorj az ö - lem - be!
 Kő - rő - si mē - nyecs - ke,

TÖRÖKFALU-ZENTA, Nagy Mátyásné Letenai Rozália (45).

Burány B., 1972.

♩ = 116

Kis - ká - csa für - dik
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.
 Ter - mett a meggy - fa,
 haj - lott az á - ga.

Le - ve - lé - be, kis - me - nyecs - ke, ö - leld, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lém, ezt ked - ve - lém!
 Ez az én é - des ked - ve - sem!

Ha be - lö - le, be - lö - le, még - is ki - for - dul - na!
 ró - zsa vol - na* be - lö - le,

Ég a gyer - tya, ha meg - gyűjt - ják,
 mi - kor a szép tán - cot jár - ják.

Jár - jad, jár - jad, jó ka - to - na,
 hagy do - bog - jon ez az ut - ca!***

Állj ki, állj ki, szó - ke kis - le - ány - ka!

* forduljon ki belöle

** hagy lobogjon ez a szoknya!

FELSŐHEGY-ZENTA, Burány Béliáné Bodor Julianna (63), Burány Ferencné Kaszás Klára (70).

Burány B., 1972.

FELSŐHEGY, Barát Julianna (56).

Burány B. – Bodor A. – Olsvai I., 1973.

Borsai Ilona szerint az Ég a gyertya... a lakodalmi gyertyástánc szokására, a Járjad, járjad, jó katona a katonatoborzó táncokra utal (Borsai: 576. oldal). Lásd a szövegmotívumok betűrendes mutatóját is.

♩ = 88–104

Kis - ká - csa für - dik Haj - lott á - ga, haj - lott,
 fe - ke - te tó - ba, ter - métt á - ga, ter - métt.
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

Te - te - jé - be, kis - mē - nyecs - ke, ö - lelj, a - kit sze - retsz!

Ezt sze - re - tēm, ezt ked - ve - lēm!
 Ez az én é - des ked - ve - sēm!

Ha pénz vol - na, pēn - dül - ne, még - és ki - for - dul - na!
 ró - zsa vol - na, sē - rül - ne,

Ég a gyēr - tya, ha még - gyújt - sák,
 mi - kor a szép tán - cot jár - ják.

Jár - jad, jár - jad, jó kis - lán - ka, hogy do - bog - jon ez az ut - ca!

Ájj ki most! Ájj ki most!

HERTELENDYFALVA, Kovács Júlia (55).

Kiss L., 1941.

Mindannyian körben járnak, a középső is. „Ölelj, akit szeretsz”: a középső egyet megölel, és középen együtt járnak, a többiek körben forognak. „Állj ki most”: az első táncos kiáll.

A „Járad, járad, jó katoná” helyett „jó kislánya” aktualizálás valószínűleg iskolai-óvodai beavatkozás (l. 508–511. sz. is).

♩ = 92

Für - dik a ká - csa nagy Né - mēt - or - szág - ba.
 fe - ke - te tó - ba,
 lá - nyá - hon ké - szül

Ter - métt a mēggy - fa, haj - lott az á - ga.

Le - ve - lé - be, kis - mē - nyecs - ke, ö - le'j, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lem mēg, ezt sze - re - tēm
 már ré - gēn is!

Sáj - da - lom, sáj - da - lom, sá - ri gi - li - cécs - ke.

Ēgy pézt tēt - tem a he - ge - dű - be,
 még - sē mēn - tem én az e - lő - tánc - ba!

Domb i - de, dom - bos, ka - lác s i - de, fon - tos!

Co - ki, vén bo - lon - dos!

[Őrztük a libákat, disznókat. Összefogódkottunk, osztakkó mentünk körbe-körbe. Egy a közepibe. „Coki, vén bolondos!” – akkó mégöl’te azt az égyet. Mink is mentünk.]

FELSŐHEGY, Sőreg Pálné Mihályi Zsófi (67).

Burány B., 1972.

Az Egy pénzt tettem a hegedűbe szövegrész a régi lakodalmak és tánmulatságok tánrendjének emléke, de utal a zenészek fizetésmódjára is. (A motívumot lásd a kezdő sorok és motívumok betűrendes mutatójában.)

[Körbe, fogódnak – egy a középre megy, – s dalolják:]

Kiskácsa fürdik
 fekete tóba',
 fíjáhon készül
 Lengyelországba.
 Hajlott a meggyfa,
 termőtt az ága.
 Levelibe', kismőnyecske,
 öle'j, akit szerecc!
 [A középső valakit elhúz forogni.]
 Ezt ölelőm, ezt csókolom,
 már régőn is ezt akarom;
 Sájdilom, sájdilom!
 Egy pézt vetőttem a hegedűbe,
 mégsē möhettem az előtáncba!
 Téli cica, téli maca, téli taligája,
 Kóra sződi, fatarisznya, hajcs ki, Boriskája!
 Ki tavalyi kecske! Bennemaradt fecske,
 ugorj ki, belüle!

[Ha újra kezdik, akkor az marad bent, aki később ment be.]

SZAJÁN.

Kálmány L., 1882.

♩ = 112

Für - dik a ká - csa
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.
 Ter - métt a mēggy - fa,
 haj - lott az á - ga.

Le - ve - lé - be, kis - mē - nyecs - ke, ö - le'j, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lem, ezt sze - re - tem,
 már ré - gen is ezt sze - ret - tem!*

Sáj - da - lom, sáj - da - lom, sá - ri gi - li - cécs - ke.

Egy pénzt vet - tem** a he - ge - dú - be,
 még - se men - tem a ta - li - gá - ba!***

Tö - rök ci - ca, tö - rök ba - sa, hajts ki, ta - va - lyi bor - júcs - ka!

Az e - le - jén, az e - le - jén csak dom - bot üs - sünk,
 a há - tul - ján, a há - tul - ján csak las - san**** men - jünk.

Domb i - de, dom - bos, Sza - kiji, vín bo - lon - dos!
ka - lác i - de, fon - tos!

- * keresem
- ** jelentése: vettem (adtam)
- *** táncba – eltorzulva
- **** gyorsan

VÖLGYES, Tóth Gézáné Mélykúti Anna (71).

Bodor A. – Németh I., 1997.

Három felvétel is készült. A dallam és szöveg állandó, csak kisebb, lényegtelen eltérések jelentkeznek benne.

♩ = 88-104

Für - dik a ká - csa
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.
 Ter - mett a meggy - fa,
 haj - lott az á - ga.

1)

Le - ve - lé - be, kis - me - nyecs - ke, ö - le'jj, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lém, ezt ked - ve - lém!
 Ez az én é - dös ked - ve - sém.

Sáj - da - lom, sáj - da - lom, sá - ri gi - li - cécs - ke.

Ěgy pézt kap - tam a he - ge - dű - be,

még - sē mēn - tem tánc - ra, tánc - ra!

Az e - le - jén, az e - le - jén csak dom - bot űs - sön.

2) —

Domb i - de, dom - bos, Sza - kíjj bi - lim - bo - lon - dos!
ka - lác i - de, fon - tos!

Lá - nyok túl - nek a to - rony - ba gyön - gyös - ko - szo - rú - ba,
ar - ra mēn - nek a le - gé - nyék sár - ga sar - kan - tyú - ba.

- Fúj - jad, jám - bor! - Nem fúj - ha - tom,
mert a lá - nyok szeb - ben fúj - ják.

A ta - va - lyi kecs - ke, u - gorj ki be - löl - le!
cső - re - ge mē - nyecs - ke,

1) ossia

2) ossia

[Körbe átak, egy középén. „Szakíjj” – egyet kivész, oszt forognak, úgy, mint a csárdásba. A többiek közbe mennek körbe. „Ugorj ki belőle” – Újakat választanak.]

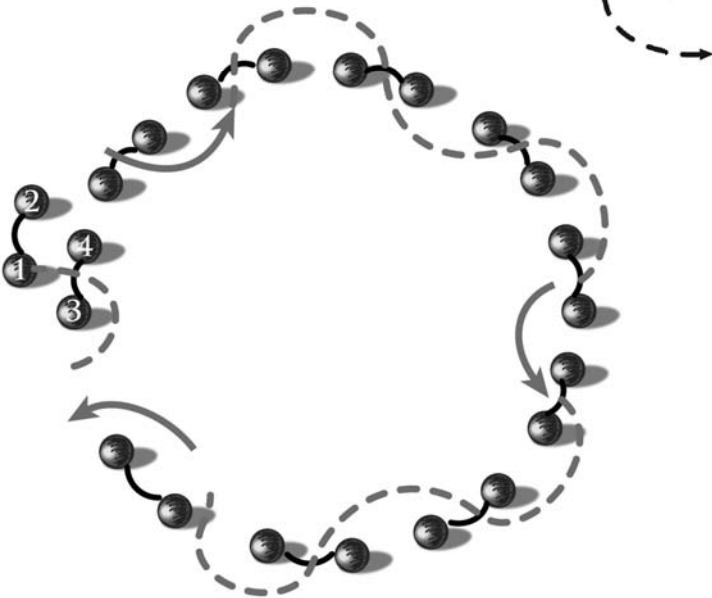
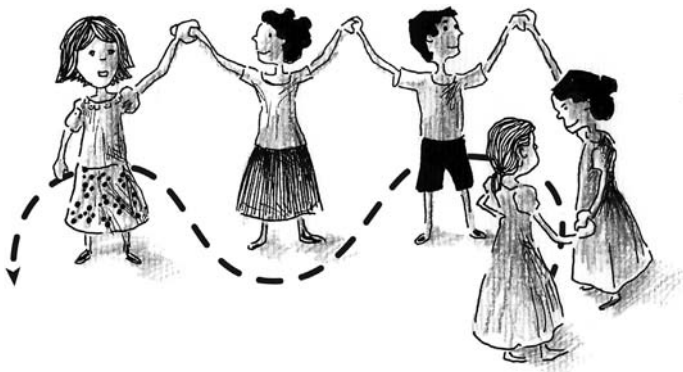
[Körbe-körbe mēntek. Így tartottuk a kezünket, oszt úgy mēntünk összevissza, mint a „Bújj, bújj ződ ág”-ba. Mēntünk minnyájan. Egy-egy átbújt.]

VÖLGYES–CSANTAVÉR, Losonc Józsefné Pósa Anna (56).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Kétféle játéka is van a három felvételnek. Az első párválasztó, mint a többi ugyanilyen szövegű játék. A második sövényfonás, amit el is játszottak a völgyesi asszonyok. Láncban állnak, összefogott kezüket feltartják kapunak. A lánc egyik vége elindul, és kígyózva kerüli meg a kaputartókat: egyiket előlről, a másikat hátulról, maga után húzva az egész láncot. Amikor a lánc átért a kapuk alatt, újra felemelik a kezüket, és újra kezdődik a bújás, csak most a lánc másik vége indul el kígyózva. (A sövényfonást l. még 477j. és 492. sz.)

Megemlítjük még a sövényfonás egyik bújó-vonuló formáját, melynek játékaról nem tudunk változataink között, de bizonyára ismert volt. Ez a körben álló párok kapuzása. Itt a körben álló párok mind kaput tartanak, egy pár sorban végigkígyózik a kapuk alatt, felváltva ki és befelé. Amikor visszaér a helyére, következik a második pár, majd sorban valamennyi. Az utolsók visszafelé kígyóznak. A játéknak leguggolással vetnek véget.

♩ = 120

Kis - ká - csa für - dik Ter - mett a meggy - fa,
 fe - ke - te tó - ba, haj - lott az á - ga.
 fi - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

Le - ve - lé - be, kis - me - nyecs - ke, ö - le'j, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lém, már ré - gën!
 ezt sze - re - tēm

Sáj - da - lom, fáj - da - lom, sá - ri gi - li - cécs - ke.

Egy píz - tet - tem* a he - ge - dú - be,
 még - se men - tem az e - lő - tánc - ba!

[Itt nem tudom, de még van hozzá. Körbe-körbe mentünk. Fogtuk a kezünket. Egy középütt. Egyet kiválasztott. Húztunk, akkó avval táncót, úgy forgott, együtt mentek. A többi még forgott körbe-körbe.]

* vettem (adtam)

OROMHEGYES, Csengő Mária (67).

Burány B., 1972.

♩ = 100

Kis - ká - csa für - dik
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hó ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

(↑)

Haj - lott á - ga, haj - lott, Ö - lejj, a - kit sze - retsz!
 ter - métt á - ga, ter - métt.

Ezt ö - le - lém, ezt csó - ko - lom,
 mer' má' ré - gën még - sze - ret - tem!

Hozd i - de daj - dom*, sé - gi - ré - gi bocs - ko - rom!

A nyu - lacs - ka i - ci - ke - pi - ci - ke,
 öl - gyet - völ - gyet** be - jár - ja, be - jár - ja.
 Add i - de a lá - nyo - dat, lá - nyo - dat!
 Ha nem a - dod lá - nyo - dat, lá - nyo - dat,
 el - vá - gom a nya - ka - dat, nya - ka - dat!

Hozd i - de gaj - dom,* sé - gi - ré - gi bocs - ko - rom!

* dajdom, gajdom? („kardom” torzulása?)

** IIa.: örszön-börzsön

TEMERIN, Szalainé Horváth Rozália (67).

Burány B., 1972.

Kétszer is elénekli, de egyszer sem sikerül végig. A töredékes szöveg a következő rokon változatban (533. sz.) mutatkozik ép alakban.

1. Hej, nyu - lacs - ka, ki - csi - ke, ki - csi - ke,
völ - gyet, he - gyet be - fut - ja, be - fut - ja,

szép lo - va - mat szik - kaszt - ja,

a ga - lamb - ját fá - raszt - ja.

3. vsz.
ossia

2. A Szőlősi udvarán, udvarán,
minden délben dobogán, dobogán.
Annak adjuk a leányt,
ki felkötö a kardját.

3. Felkötöttem kardomat, kardomat!
Add nekem a lányodat, lányodat!
Iccu, láncos, lapatyos,
fekete fodros fátyolos!

TORONTÁL MEGYE.

Kiss Á., 1891 (381/3).

Fiúk, lányok vegyesen játsszák. A kör közepén egy lány van, akit a körből a fiúk igyekeznek elkapni az Annak adjuk a leányt résznél. Amelyiknek hamarabb sikerült elkapnia, az éneklő tovább: „Felkötöttem kardomat”. Itt tehát nem a kör közepén álló választ párt, hanem őt próbálják meg többet elnyerni. A következő menetben lányok alkotnak kört, és fiú megy középre.

A dallam dúr hangnemben, #7 és #VII fokokkal van lejegyezve. (Talán a lejegyző érezte rendellenesnek a mixolíd hangnemet, de nem kizárt, hogy az előadás is már a modernebb dúr hangnemben hangzott el.) Közeli rokonsága a 411. számú dallammal nyilvánvaló, ezért a felemelő jelet kihagytuk a zárlat alsó vezérhangjával együtt, amely csak az utolsó ütemben fordul elő egyetlenegyszer (gg g helyett gfs g). (L. még a 490. és 542. számú dallamokat is.) Az „Annak adjuk a leányt, ki felkötö a kardját” erős legényre vonatkozik, aki a lányt képes megvédeni, azaz erős, bátor ura lesz. A szöveg-motívumot l. még: 534–536, 550. sz.

♩ = 120

A Szó - ló - si ud - va - rán, ud - va - rán,

min - den dél - ben do - bo - gán.

An - nak ad - juk a lá - nyát,
ki föl - kö - ti a kard - ját.- Föl - kö - töt - tem kar - do - mat,
add né - köm a lá - nyo - dat!

Az én lá - nyom kert - je, va - la - mi van ben - ne:

ó - lom - desz - ka, Cu ki, ta - va - lyi ku - tya!
fo - dor - men - ta.

[Kettő vót a közepin, kettő forgott, a többi kívű járt körbe. Úgy is kezdték, hogy mingyá forgott kettő. Egyforma lépésbe. „Cu ki, tavalyi kutya”: akkó ki köllött mönni annak a kettőnek. Még e’ nem fogytak. Akkó új játékot kezdtek aztán – Talpai Péterné (63).]

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ), Talpai Péter (70).

Bodor A., 2006.

Ritmusa teljesen megegyezik az előző dallammal, csak terjedelmük és hangnemük különbözik. A szöveg zárórészét vö. az 583. számúval.

Kis - ká - csa für - dik
fe - ke - te tó - ba,
any - já - hoz ké - szül
Len - gyel - or - szág - ba.

Haj - lott le - ve - lecs - ke, kis - me - nyecs - ke, ö - lelj, a - kit sze - retsz!

Ezt sze - re - tem, ezt ö - le - lem,
Haj, di - ná - rom, tu - li - pá - nom,

ko - mám - asz - szony lá - nyát!
gyö - nyö - rú vi - rá - gom!

Ne hív - ja - tok en - gem
Tu - bi I - lo - ná - nak,
csak hív - ja - tok en - gem
Vi - lá - gi Pan - ná - nak!

Mert én vol - tam ha - ja - don szol - gá - ja.
az asz - szony - nak

Az asz - szony - nak ud - va - rán,
min - den dél - ben do - bo - gás.
Ki föl - kö - ti a kard - ját,
an - nak a - dom a lá - nyát.
Én föl - kö - tüm kar - do - mat,
add i - de a lá - nyo - dat!

Ut - ca, fod - ros, fá - tyo - los! Sok ré - gi

pa - pu - csos!

TOPOLYA, Bábi Ferencné Sós Etelka (67).

Lázár K., 1995.

A szövegfűzér középső motívumának (*Ne hívjatok engem... – Mert én voltam az asszonynak...*) legkorábbi közreadása egy Csongrád megyei gyűjtésből való, 1872-ből. Mikszáth „Hajdu Ilonácska” játék néven említi (Bereczky: 146–149. l.). A nálunk is gyakori motívumot lásd a kezdő sorok és motívumok betűrendes mutatójában.

Kis - ká - csa fűr - dik
fe - ke - te tó - ba,
any - já - hoz ké - szül
Len - gyel - or - szág - ba.

Haj - lott le - ve - lé - vel, kis - me - nyecs - ke, ö - lelj, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lem, ezt csó - ko - lom, ko - mám - asz - szony lá - nyát!
Haj, di - ná - rom, tu - li - pá - nom, gyö - nyö - rű vi - rá - gom!

Ne híj - ja - tok en - gem Tu - bi I - lo - ná - nak,
csak híj - ja - tok en - gem Vi - lá - gi Pan - ná - nak,

mert én va - gyok fo - ga - dott lá - nya!
az asz - szony - nak

Az asz - szony - nak ud - va - rán,
min - den dél - ben do - bo - gás.

An - nak ad - juk a lá - nyát,
ki föl - kö - ti a kard - ját.

- Én föl - kö - töm kar - do - mat,
add ne - kem a lá - nyo - dat!

- A mi lá-nyunk nem el - a - dó, csak a ház - ba il - len - dő!

Ki sem mer - jük bo - csá - ta - ni száz a - rany - gyű - rű nél - kül,
ko - csi, hin - tó nél - kül.

Ab - ba pe - dig hat ló le - gyen, mind a hat - nak fes - tett far - ka le - gyen!

Ue - cu, fod - ros fá - tyo - los,
fe - ke - te slin - ges, ful - lan - gos!

Co - ki, ré - gi bocs - ko - ros!

TOPOLYA.

Zöldy P., 1957–1978.

Lánykérő játék szövegével kombinált változat.

Kis - ká - csa für - dik Fúj - jad a sí - pot,
 fe - ke - te tó - ba, jár - jad a tán - cot!
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

Zi - bit - za - bot a lo - vá - nak, Ég a gyer - tya, ég!
 a - rany - pál - cát a gaz - dá - nak! El ne a - lud - jék!

A - ki lán - got a - kar ven - ni, mind le - gug - gol - jék!

Lá - nyok ül - nek a to - rony - ban a - rany - ko - szo - rú - ban.
 Ha jó lá - nyok vol - ná - tok, ne - күнк kö - szön - né - tek,

Ar - ra men - nek a le - gé - nyek sár - ga sar - kan - tyú - ban.
 ke - rek al - jú szok - nyá - to - kat föl sem e - mel - né - tek!

TOPOLYA.

Zöldy P., 1957–1978.

Az „Ég a gyertya” szövegmotívum után nem tudni, tévedésből került-e az azonos kezdetű guggolós körjáték folytatása (*Aki lángot akar venni*).

♩ = 84-96

Kis - ká - csa fű - dik Fúj - jad a sí - pot,
 fe - ke - te tó - ba, jár - jad a tán - cot!
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

Zi - bit - za - bot a lo - vá - nak, ég a gyer - tya, ég - jen!
 a - ran - pá - cát a gaz - dá - nak,

Lá - nyok mēn - nek a to - ron - ba, gyön - gyös ko - szo - rú - ba.
 Á - ra mēn - nek a le - gé - nyék sár - ga sar - kan - tyú - ba.

- Hun jár - tá', jám - bor? - Fúj - jad, jám - bor!
 - Szó - ló - be, jám - bor! - Nem fúj - ha - tom,
 - Mit hoz - tál, jám - bor?
 - Trom - bi - tát, jám - bor!

mert a lá - nyok Zi - bit - za - bot
 szép - ben tud - ják! a lo - vá - nak,
 Ez az ut - ca a - ran - pá - cát
 tiszt - ta bú - za, a gaz - dá - nak!
 már - ván - kő - vel
 van ki - rak - va.

Ég a gyer - tya, ég - jen!

[Nem gyün má ez ki jóra.]

FELSŐHEGY-ZENTA, Kalmár Jánosné Gere Julianna (77).

Burány B., 1972.

Játékmódja ismeretlen. Az ének befejezetlen, énekese is elégedetlen az emlékezetével. Az ütempáros motivikától utóbb a dudánóta motivika veszi át a vezető szerepet.

Kis - ka - csa fű - dik Fúj - jad a sí - pot,
 fe - ke - te tó - ba, jár - jad a tán - cot!
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

Zi - bet - za - bot a lo - vá - nak, Ég a gyer - tya, ég!
 a - rany - pál - cát a gaz - dá - nak.

Lá - nyok ül - nek a to - rony - ba, a - rany - ko - szo - rú - ba,
 ar - ra men - nek a le - gé - nyek sár - ga sar - kan - tyú - ba.

Lá - nyok, lá - nyok, ha ti ne - kem kö - szön - né - tek,
 ke - rek - al - jú szok - nyá - to - kat

föl sem e - mel - né - tek!

KISHEGYES, Drenyovszkiné Toldi Mária (69).

Brezovszki T., 1995.

Nem emlékszik, hogyan játszották.

[Összefogódkonnak, oszt egy bent forog, oszt kiabál:]

– Hun jártá', jámbor? – Szőlőbe', jámbor.
 – Mit hoztá', jámbor? – Énekőd, jámbor!
 – Fújjad, jámbor! – Nem fúhatom: nehéz a kótája!
 Lád', a lányok szépen fújják, mikor a páros táncot járnak.

[Akkó előlel valakit, oszt ketten forognak benne.]

Járad, járad, egy katona, hagy vigadjon ez az úca!
 Ez az úca tiszta úca, márvánkúve' van kirakva.
 Azon sétál egy katona, talán bizon atyámfija?
 Hon nē vóna atyámfija, mikó édösapám fija.

[Más hangon:]

A mi kutyánk mögfijadzott kettőt a szalmába',
 Egyik gyömbér, másik szögfü, id' mög pálinkába!

[Hangot változtatva:]

Hap ide, dombos, kalács ide: fontos, rétes ide: rongyos!
 Co ki, vén bocskoros!

[Amiik régebben van bent, a' kimén.]

SZAJÁN.

Kálmány L., 1882.

Az „A mi kutyánk” szövegrészt vö. az 584. számúval.

1. Zi - bit - za - bot a lo - vá - nak,

bo - tot - bo - tot a gaz - dá - nak!

Gyön - gyöt - gyön - gyöt asz - szo - nyá - nak,
Gyöngy - ko - szo - rút a lá - nyá - nak,

gyöngy - ko - szo - rút a lá - nyá - nak!
haj - lós pá - cát a fi - já - nak!

2. Ég a gyertya, ha möggyútyák,
mikor a sortáncot járnak.
Járjad, járjad, víg katona,
hagy vígaggyon ez az úca!

3. Ez az úca de szép úca:
márvánkőbű van kirakva!
Azon sétál egy katona,
talán bizon atyámfija?
Hon nē vóna atyámfija,
mikő édősanyám fija?

[Tapsikolnak.]

* E're csörgesd mög a láncot,
mind a cigány a bográcsot!

[Majd ismét összefogódnak, s előlről kezdik.]

PADÉ.

Kálmány L., 1882.

Kálmány játékleírása: „Egymástól pár lépésnyire szöget alkotva, s befelé fordulva ül a földre három gyermek, s a többi láncba fogódnak össze; a lánc a jobb végén lévő gyermek kezdése, s az alatt

közlött dal mondása mellett megindul, és pedig úgy, hogy az első gyermeket félkörben megkerüli, vagyis: a háta megett jön el, s előtte halad el, az után a szög közepén levő gyermek háta megett halad tovább, s a szög másik végén ülő gyermek előtt megy el, félig megkerüli, s a háta megett a lánc két végén levő gyermek összefogódnak” (Temesköz: 90/76).

A leírás alapján labirintus-tánc, kanyargós járás három gyermek körül (lásd a 462–463. számúakat is). Kálmány – egy-két ritka kivételtől eltekintve, amikor dallamot is mellékelte közlésre beküldött gyűjtései mellé – sajnos, dallam nélkül közölte dalait. Jelen esetben a szerencsés véletlen játszott kezünk-re ennek a játéknak a dallamával. Kiss Áron (431/9) „Torontál megye” helyjelöléssel szinte azonos szöveget közöl dallammal. (A dallam 8 szótagos dudanóta. Közeli változata K-V: 258. sz.) Nagyon valószínű, hogy a szintén Torontál megyei padéi játékot is ezen, vagy hasonló dallamon énekelték. A laza dallamstrófa (ABCB forma) dudanótáink megfelelője. A padéi szöveg hosszabb, mint a torontáli, elképzelhető másfajta szöveg-dallam párosítás is. A hatsoros versszakok V–VI. sora a III–IV. dallamsoron énekelhető, csakúgy, mint a *-al jelölt utolsó két sor.

♩ = 116

Hej, szé - ná - rú szé - ná - ra, szé - na - sza - ka - dé - ka!

Ben - ne fo - rog kis - mē - nyecs - ke, nyújt, nyújt fo - na - lat.

A nyá - lá - va' nyá - laz - za, a bē - gyi - ve' bē - gyē - zi.

Ē - gyēm - bē - gyēm, jó ba - rá - tom, ő - le'j, a - kit sze - retsz!

Ezt sze - re - tēm, ezt csó - ko - lom!
Ez az én é - des ga - lam - bom!

Ki, ta - va - lyi kos!

MARADÉK-SATRINCA, Pricker Andrásné Szabó Veronika (80).

Bodor A. – Bodor G., 1998.

A szöveg a fonás munkájára utal: fonás közben nyállal és az ujjbeggyel sodorják a kenderkócot fonallá. A motívumot I. a következő változatokban is, az 550. sz.-ig.

♩ = 96

A szé - ná - rú szé - ná - ra, szé - na - sza - ka - dé - ka.

Ben - ne fo - rog kis - mē - nyecs - ke, nyút, nyút fo - na - lat.

Ha nyá - laz - za, nyá - laz - za, Ö - lejj, a - kit sze - retsz!
ha bö - gyö - zi, bö - gyö - zi.

Ezt ö - le - lēm, ezt ked - ve - lēm,

ked - ves ko - mám - asz - szony lá - nyát!

[A kislányok összefogódkodtak körbe, egy benne maradt a közepibe, és e'kezdték éneköni. Most az, akit megölel, az mēnt a körbe, emez mēg bēáll a sorba.]

DOROSZLÓ, Nagy Apollónia (73).

Székely M., 1972.

♩ = 112–160

A szé - ná - nak, szé - ná - nak szé - na - sza - ka - dé - ka.

Ben - ne fo - rog kis - mē - nyecs - ke, nyújts, nyújts fo - na - lat.

A nyá - lá - val nyá - loz - za, a bē - gyé - vel bē - gyé - zi.

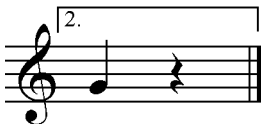
Ě - gyēm - bē - gyēm, jó ba - rá - tom, ő - lelj, a - kit sze - retsz!

Ezt sze - re - tēm, ezt ked - ve - lēm!

Ez az én é - dēs ked - ve - sēm!

Cid - rom, bod - rom, sár - ga bo - do - rom!
Cid - rom, bod - rom, sár - ga bo - do -

rom!

♩ = 96

Ej, szé - ná - rú, szé - ná - rú szé - na - sza - ka - dék - ba!

Ben - ne fo - rog kis - mē - nyecs - ke, nyújt, nyújt fo - na - lat.

A nyá - lá - val nyá - loz - za, a be - gyé - vel bē - gyé - zi.

Ě - gyēm - bē - gyēm, jó ba - rá - tom, ő - lelj, a - kit sze - retsz!

Ezt sze - re - tēm, ezt ked - ve - lēm!

Ez az én é - des ked - ve - sēm!

Cid - rom - bod - rom, sár - ga bo - do - rom!

Cid - rom - bod - rom, sár - ga bo - dō

rom!

[Körbe fogódnak a gyerekek, égy a közepébe áll, s úgy énekel nek lassacskán forogva. Amikor ezt éneklük: „Őlelj, akit szeretsz”, a középső rámutat égyre. Ezzel összekapaszkodnak és gyorsan forognak.]

HERTELENDYFALVA, Kerekes Andrásné Kuruc Veronika (52).

Kiss L., 1941.

A „Cidrom-bodrom” ismétlésekor ellenkező irányban forognak. A játék végén a táncra hívott marad a körben.

[Egy gyermek ruhájának a szélét a gyermekek körülállva kezükben tartják, egy pedig az így kerített kört kerüli, mialatt dalolják:]

Hej, tinája, tinája, szénaszakadékja!
 Benne forog kismőnyecske, nyút, nyút fonalat.
 A nyáláva' nyelezi, a bögyive' bögyezi.
 Bögyem, bögyem, jó barátom, öle'j, akit szerecc!

PADÉ.

Kálmány L., 1882.

[Akinek a kezét megfogja, az vele kerüli a kört. Így folytatják, míg akinek a ruháját tartották, maga nem marad; ekkor csömbézésbe megy át a játék, vagyis a középen állónak bekötik a szemét, s így kell a körülötte szaladgálók közül valakit elfognia. Akit elfog, ha tovább játsszák, annak a ruháját fogják meg.]

Kombinált játék: lánykérő és szembekötődsi fogócska (fogócskával kombinált játékaikat lásd még 457–461. sz.)

Kisoroszi töredéke:

Nyúti, nyúti fonalát. A nyálával nyálazi, a bögyével bögyözi.
Ógyem-bögyem, jóbarátom, ölelj, akit szeretsz!
Ezt szeretöm, ezt kedvelöm, ez az én édes kedvesöm!
Szállj ki, szállj ki, barna kislány!

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ), Talpai Péter (70).

Bodor A., 2006.

♩ = 100

Haj, szé - ná - ra, szé - ná - ra, szé - na - ka - za - ló - ra!

Ben - ne ke - rek asz - tal, Nyútsd, nyútsd, a - rany - vesz - szó,
raj - ta pi - ros al - ma. hajtsd, hajtsd, a - rany - vesz - szó!

A bö - gyé - vel be - gye - zi, a csó - ré - vel e - te - ti.

(↓)

E - gyem - be - gyem, jó ba - rá - tom, vedd be, a - kit sze - retsz!

(↓)

Hó - fe - hé - res kis lo - vam, Pé - ter vá - ros - sá - ba.
ben - ne já - ró hat lo - vam

Sört is kap - tam, bort is kap - tam, i - gen jót kap - tam.

Já - nos u - ram ü - ze - ni, tí - zen - hat - szor ü - ze - ni:

ké - re - ti a kend lá - nyát, szeb - bi - ket, job - bi - kat,

a cso - ma - go - sab - bi - kat.* Ki ta - va - lyi kos!

[Ezt csak anyukámtú tanútam. Hogy csináták? Körbe-ë? Ezt má nem tudom bëmutatni. Én má nem játszottam.]

* karcsú magasabbikat – elferdölve

VÖLGYES–CSANTAVÉR, Losonc Józsefné Pósa Anna (58).

Bodor A. – Németh I., 1997.

Lánykérő játék szövegével kombinált változat. Két felvétel is van, sem dallama, sem szövege nem változik.

Haj, szé - ná - rú szé - ná - ra, szé - na - ka - szá - ló - ra!
Ben - ne ke - rek asz - tal,
raj - ta pi - ros al - ma.

Bújj, bújj, a - rany - vesz - szó!
Hajtsd, hajtsd, a - rany - vesz - szó!
A nye - lé - vel nye - le - zi,
a be - gyé - vel be - gye - zi.

E - gyem - be - gyem, jó ba - rá - tom, vedd be, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lem, ezt csó - ko - lom,
Haj di - ná - rom, tu - li - pá - nom,

ko - má - asz - szony lá - nyát!
gyö - nyö - rű vi - rá - gom!

Ne híj - ja - tok en - gem
Tu - bi I - lo - ná - nak,
csak híj - ja - tok en - gem
Vi - lá - gi Pan - ná - nak,

mert én va - gyok fő - ga - dott lá - nya!
az asz - szony - nak

Haj, szé - ná - rú szé - ná - ra, szé - na - ka - szá - ló - ra!

Ben - ne ke - rek asz - tal, Nyúzd, nyúzd, a - rany - vesz - sző!
raj - ta pi - ros al - ma. Hajtsd, hajtsd, a - rany - vesz - sző!

A nyá - lá - val nyá - laz - za, a be - gyé - vel be - gye - zi.

E - gyem - be - gyem, jó ba - rá - tom, vedd be, a - kit sze - retsz!

Ezt ö - le - lem, ezt csó - ko - lom,
Haj di - ná - rom, tu - li - pá - nom,

ko - má - m - asz - szony lá - nyát!
gyö - nyö - rú vi - rá - gom!

Ne híj - ja - tok en - gem
Tu - bi I - lo - ná - nak,
csak híj - ja - tok en - gem
Vi - lá - gi Pan - ná - nak,

mert én va - gyok fo - ga - dott lá - nya!
 az asz - szony - nak

Az asz - szony - nak ud - va - rán,
 min - den dél - ben do - bo - gás.

An - nak ad - juk a lá - nyát,
 5 ki föl - kö - ti a kard - jat.

- Én föl - kö - tüm kar - do - mat,
 add ne - kem a lá - nyo - dat!

Uc - cu, fod - ros, fá - tyo - los,
 fe - ke - te ron - gyos, ful - lan - gos!

Co - ki, ré - gi bocs - ko - ros!

TOPOLYA.

Zöldy P., 1957–1978.

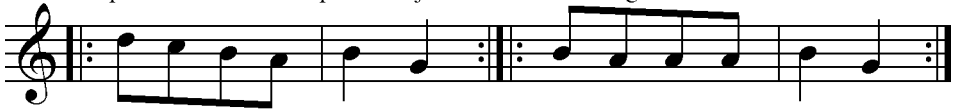
♩ = 132

Ej, szé-na, szé - na, Ben-ne fo - rog kis - mē - nyecs - ke.
szé - na - sza - ka - dé - ka!

Öl - gye - m - böl - gye - m bé - fus - sa,
pa - ri - pá - ját for - gas - sa.

Nē h́j - ja - tok ěn - gēm csak h́j - ja - tok ěn - gēm
Zsi - ba I - lo - ná - nak, Vi - rág I - lo - ná - nak!

Mer' én va - gyok a Si - mon - nak leg - ked - ve - sebb lá - nya.

Ěn lē - szék ró - zsám vi - rá - gos kert - jé - be.

Zsi - ná - rom, zsa - ná - rom, a ta - va - lyi kecs - ke,

só - re - gi mē - nyecs - ke, u - gorj ki be - lő - le!

♩ = 132

Hej, szé - na, szé - na,
szé - na - sza - ka - dék - ja!

Ben - ne fo - rog he - gyet - völ - gyet be - fus - sa,
kis - mē - nyecs - ke, pa - ri - pá - ját for - gas - sa.

Ne hij - ja - tok en - gem csak híj - ja - tok en - gem
Zsi - ga I - lo - ná - nak, Vi - rág I - lo - ná - nak!

Mert én va - gyok a Si - mon - nak leg - ked - ve - sebb lá - nya.

Én le - szek ró - zsám má - kos - kert - jé - be.

Zsa - ná - rom, zsa - ná - rom a ta - va - lyi kecs - ke,

ső - re - gi mē - nyecs - ke, u - gorj ki be - lö - le!

Kék - pa - ra - di - csom, li - li - jom,
hal - lot - tad, ró - zsám, jól tu - dom.

Vagy é - le - tem vagy ha - lá - lom, é - de - sem,
már én - ne - kem meg kell hal - nom, ked - ve - sem!

A ta - va - lyi kecs - ke, só - re - gi mē - nyecs - ke,

u - gorj ki be - lő - le!

ZENTA, Mangurás Ferencné Nagy Anna (68).

Burány B., 1972.

♩ = 96

Hej, szé - na, szé - na, Ben - ne fo - rog
szé - na - sza - ka - dé - ka! kis - mé - nyecs - ke.

Öl - gyem - böl - gyem be - fus - sa*,
pa - ri - pá - ját for - gas - sa.

Ne híj - ja - tok en - gem
Zsi - ba I - lo - ná - nak,
csak híj - ja - tok en - gem
Vi - rág I - lo - ná - nak,

mert én vol - tam a Si - mon - nak leg - ked - ve - sebb lá - nya!

Én le - szek ró - zsám már - kus** kert - jé - be.

Zsi - ne - á - rom, zsa - ná - rom, a ta - va - lyi kecs - ke,

ső - re - gi me - nyecs - ke, u - gorj ki be - lő - le!

Kék - pa - ra - di - csom, li - li - jom,
hal - lot - tam, ró - zsám, jól tu - dom!

Vagy é - le - tem, vagy ha - lá - lom, é - de - sem,
már én - ne - kem meg kell hal - nom, ked - ve - sem!

A ta - va - lyi kecs - ke, só - re - gi mē - nyecs - ke,

u - gorj ki be - lö - le!

[Karikába átak, kettő bënt a körbe, bent forognak.]

* befussák – tévedésből

** mákos?

ZENTA, Kelemen András (83).

Burány B., 1978.

♩ = 126

A kör áll, egy közepén forog.

Hej, szé - na, szé - na, Ben - ne fo - rog
szé - na - sza - ka - dé - ka! kis - mē - nyecs - ke.

A középső kiválaszt egyet, avval forog. A kör is megindul.

Öl - gyem - böl - gyem be - fus - sa,
pa - ri - pá - ját for - gas - sa.

A középső éneкли:

Nē hív - ja - tok en - gem
Zsi - baj I - lo - ná - nak,
csak hív - ja - tok en - gem
Vi - rág I - lo - ná - nak,

Mind éneкли:

mert én vol - tam a Si - mon - nak leg - ked - ve - sebb lá - nya!

Én le - szek ró - zsám má - kos - kert - jé - be.

Zsi - ná - rom, zsa - ná - rom, a ta - va - lyi kecs - ke,

ső - re - gi mē - nyecs - ke, u - gorj ki be - lő - le!

Párokra bomlik a kör, párokban forog.

Kék - pa - ra - di - csom, li - li - jom,
hal - lot - tad, ró - zsám, jól tu - dom.

Vagy é - le - tem, vagy ha - lá - lom, é - de - sem,
már én - ne - kem meg kell hal - nom, ked - ve - sem!

A ta - va - lyi kecs - ke, ső - re - gi mē - nyecs - ke,

u - gorj ki be - lő - le!

Kört alkotnak, körben forognak.

Sok pénzt be - tet - tem
már he - ge - dű - be,
még - se me - het - tem
ez - e - lőtt tánc - ba!

Újra párokban forognak.

Sir - gesd meg, for - gasd meg ká - ri - ce mód - ra!
Hopp i - de, dom - bos,
part i - de, mocs - kos!

Co - ki, vén bo - lon - dos!

Szétugranak.

FELSŐHEGY-ZENTA, Burány Ferencné Kaszás Klára (70).

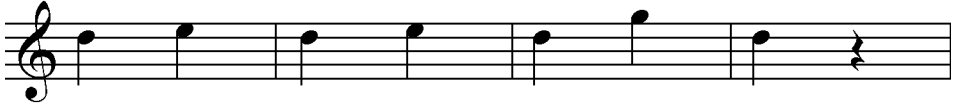
Burány B., 1972.

Nem kizárt, hogy iskolai használatból maradt fenn a szokatlanul részletes játékmód. Énekese tanító volt. Tény azonban, hogy néhány változatunk játékmódja igazolja ezt a változatos „koreográfiát”. A játékfüzér három párválasztó játékból áll: 1) Hej, széna, 2) Kék paradicsom és 3) Sok pénzt betettem.

♩ = 92-126

Hej, szé - na, szé - na, Ben - ne fo - rog
 szé - na - sza - ka - dé - ka! kis - mē - nyecs - ke.

Öl - gyöm - böl - gyöm be - fus - sa,

ka - ri - ká - ját for - gas - sa.

Ne híj - ja - tok ěn - gēm,
 Zsi - dó I - lo - ná - nak,
 csak híj - ja - tok ěn - gēm
 Vi - rág I - lo - ná - nak.

Ződ pa - ra - di - csom, li - li - jom,

hal - lod - ě, ró - zsám, jól tu - dom.

Zsí - ná - rom, zsi - ná - rom, a ta - va - jı kecs - ke,

A musical score for a song. It features a single staff with a treble clef. The melody consists of several measures: the first measure has a quarter note on G4, followed by quarter notes on A4, B4, and C5; the second measure has quarter notes on B4 and A4; the third measure has a dotted quarter note on G4 followed by an eighth note on A4; the fourth measure has quarter notes on B4, C5, B4, and A4; the fifth measure has a quarter note on G4; and the sixth measure has a quarter note on F4. The lyrics are written below the staff, aligned with the notes.

cső - rő - gi mē - nyecs - ke, u - gorj ki be - lől - le!

HERTELENDYFALVA, Lócsei Lajosné Bréti Erzsébet (56).

Kiss L., 1969.

Körben forogtak, egy középén. „Ugorj ki belőle” – a körben lévő kiugrott a körből. Helyébe más állt.

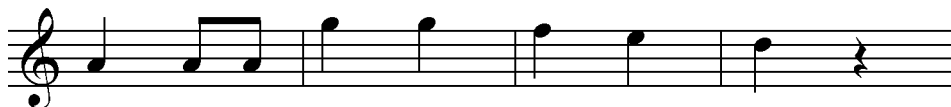
♩ = 108–160

A szé - ná - nak, szé - ná - nak szé - na - sza - ka - dé - ka.

Ben - ne fo - rog kis - mé - nyecs - ke.

È - gyem - bé - gyem bé - fus - sa,
pa - ri - pá - ját for - gas - sa.Ne híj - ja - tok ãn - gãm
Zsi - dó I - lo - ná - nak,
csak híj - ja - tok ãn - gãm
Ró - zsa I - lo - ná - nak.

Zöld pa - ra - di - csom, li - li - jom,

jól tu - dod, ró - zsám el - ha - gyom.

Zsi - ná - rom, zsi - ná - rom,

a ta - va - szi kecs - ke, u - gorj ki be - lől - le!
csö - rö - gő mē - nyecs - ke,

[„Paripáját forgatja” – addig álltak, énekéltek, innen kezdve forgatták egymást a dal végéig. Egymást párban forgatták.]

HERTELENDYFALVA, Eröss Istvánné Kovács Teréz (57).

Kiss L., 1969.

Az egymástól távol eső hertelendyfalvi és zentai változatok (555–556 és 551–554. sz.) hasonlósága arra enged következtetni, hogy iskolai használatból kerültek a szájhagyományba.

Zöld pa - ra - di - csom, li - li - om, li - li - om,
el kell, ró - zsám, men - ni, jól tu-dom, jól tu-dom!

Mo - sa - kodj meg,
mert mocs - kos vagy!
Fé - sül - ködj meg,
mert bor - zas vagy!

Tö - rül - közz meg egy se - lyem - ken - dó - be!

[Egy a kör közepén áll, mutatja. Amit mond az ének, azt csinálni köll annak, aki a körbe' áll.]

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Kőrmöci Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

♩ = 108

Zöld pa - ra - di - csom, li - li - om, li - li - om,
jól tu - dod, ró - zsam, el - ha - gyom, el - ha - gyom.

Tá - masz - kodj még a - rany - á - gú vas - vil - lá - hoz!

Mo - sa - kodj még, met piz - kos vagy!
Fé - sül - ködj még, met bor - zos vagy!

Égy se - lyem - ken - dő - héz tö - rül - közz még!

HERTELENDYFALVA, Nagy Erzsébet (8), Balog Mária (11), Nagy Mária (10), Papp Eszter (10), Biszak Mária (9), Német Erzsébet (9). Kiss L., 1941.

Szinte azonos két változatot gyűjtött Király Ernő 1960-ban ugyanitt.

$\text{♩} = 112$

Kék - pa - ra - di - csom, li - li - jom, li - li - jom,
 el köll vál - ni, ró - zsa - m, jól tu - dom, jól tu - dom!

Tá - maszd még az ol - da - la - dat
 a - rany - á - gú vas - vél - lá - val!
 Fű - sú - ködj mög, mer' boly - hos vagy!
 Mo - sa - kodj mög, mer' pisz - kos vagy!

Sej, tü - rü - kö - ző - be tü - rü - közz még!

[Nna!! Karikába átunk, oszt mind monta. Mikó mindet összeszédte magáého, akkó összeugrottunk, oszt neveltünk. Aki benn vót, az tőrüközött, mosakodott.]

HÓDEGYHÁZA, Urbán Péterné Sípos Márcel (83).

Burány B., 1972.

♩ = 104

Zöld pa - ra - di - csom, li - li - jom, li - li - jom,
el kell men - ni, ró - zsám, jól tu - dom, jól tu - dom.

Ej, ha - lá - lom, é - dö - söm,
ked - ve - söm!

Á - gítsd mēg az ol - da - la - dat
a - rany - á - gú vas - vél - lá - va?
Fé - sű - kődj mēg, mer? boly - hos vagy!
Mo - sa - kodj mēg, mer? piz - kos vagy!

Sej, tü - rű - kö - ző - ve? tü - rű - közz mög!

[Karikába möntek, úgy danótak. Égy a közepibe vót. „Ágítsd mög” – akkó mind mögát, csípőre tötték a kezüket. Aztán mög mutatták, hogy „fésűkődj mög”, mög „mosakodj mög”. Mikó mondták: „sej, törűközőbe”, akkó e’ kapta valamelyik kislán kötőjit, vagy ruhája alját, oszt abba törűközött.]

CSÓKA, Banka Mihályné Hecksó Erzsébet (57).

Burány B., 1972.

$\text{♩} = 120$

Zöld pa - ra - di - csom, li - li - om, li - li - om,
el kell mön - nöm, ró - zsa - m, jól tu - dom, jól tu - dom.

Se ha - lá - lom, é - dő - sőm,
ked - ve - sőm!

Fogd mög a de - re - ka - dat! Fé - sű - ködj mög, mer' boly - hos vagy!
Mo - sa - kodj mög, mer' pisz - kos vagy!

Sej, tü - rű - kö - ző - be tü - rű - közz mög!

MAGYARMAJDÁNY, Bodó Jánosné Ágoston Katalin (60).

Bodor A., 1997.

♩ = 92-108

Kék - pa - ra - di - csom, li - li - jom,
hal - lod - e, ró - zsám, jól tu - dod.

Vagy e - lő - re, vagy ket - tő - re, é - de - sem,
ked - ve - sem.

E' - re gyün-nek a ci - gá-nyok, Héj, ba-sa, ba - sa,
ket - tő - há - rom egy csa - pat - ba. Sal - lá - ri Ka - ta!

El - vesz - tet - tem zseb-ken - dő - met, még - ver a - nyám ér - te,

egy szép kis - lán még-ta - lál - ta, csó - kot kí - ván ér - te.

Sza - bad pin - tők, sza - bad szom - bat, sza - bad szap - pa - nyoz - ni,

sza - bad né - kem a ró - zsám - nak egy pár csó - kot an - ni.

MAGYARSZENTMIHÁLY, Fülöp Ágnes (75).

Király E., 1966.

Szövegének első része igen hasonlít egy ormánysági temetési alakoskodásra (MNT I: 457. sz.). Ennek játékát lásd a 458. számú játékunknál. A zárórész kendős játék szövege.

♩ = 116

Zöld pa - ra - di - csom, li - li - jom, li - li - jom,
el - vêt - ted, ró - zsám, jól tu - dom, jól tu - dom.

Vagy é - le - tèm, vagy ha - lá - lom, É - dë - sëm,
tű - led, ró - zsám, el köll vál - nom. ked - ve - sëm,

krump - li - le - ve - sëm!

[Erre számótuk ki a zavarócskához.]

SATRINCA, Birinyi Andrásné Német Anna (68).

Burány B., 1978.

Ugyanezzel a szöveggel énekelte dallam nélkül Maradékon is Pricker Andrásné. Kendős játékhoz kapcsolódva, l. 423. sz.

♩ = 112

Fe - hér li - li - om - szál, u - gorj a Ti - szá - ba!
 Tá - maszd még ma - ga - dat a Ti - sza part - já - ba!

Mo - sa - kodj még, mer' mor - cos vagy! Fé - sú - kódj még, mer' kó - cos vagy!

Sej, tö - rül - közz még kis - ci - ca far - ká - ba!

[Ez is csak körbe. Mutatták, hogy mit csináljonak.]

MOHOL, Vlasity Károlyné Zélicity Klára (51).

Burány B., 1979.

Fe - hér li - li - om - szál,
 u - gorj a Ti - szá - ba! [ugrik egyet]
 Mos - dasd meg ma - ga - dat! [mosdik]
 Fé - süld meg ha - ja - dat! [fészülködik]
 Tö - rül - köz - zél gyor - san

se - lyem - pa - tyo - lat - ba!

[Ekkor a középső odamegy valamelyik kislányhoz, és a szoknyájába beletöröli az arcát, majd helyet cserélnek.]

KISHEGYES, Drenyovszkiné Toldi Mária (69).

Brezovszki T., 1995.

A megtisztulás, újjászületés eszméjével kapcsolatos játék. A Tisza vagy a Duna partján sok helyt még ma is szokásban van, hogy nagypénteken napfeljötté előtt a nagylányok kimennek a folyampartra, s abban a hitben, hogy a fürdés által meg is tisztulnak, meg is szépülnek, a folyam hullámaiban megfürdenek. A babona aztán azt tartja, hogy amelyik legénnyel ilyenkor először találkoznak, az lesz a férjük. Ha pedig rávetették valakire a szemüket, megszerzik annak kendőjét, s a fürdés után abba törülköznek (Kiss Áron: 516. l.).

♩ = 132

Fe - hér li - li - jom - szál, u - gorj a Ti - szá - ba!
 Fű - rőd - jél meg ben - ne az ün - nep nap - já - ra!

Fé - sül - kőd - jél, mo - sa - kod - jál, és meg - tö - rül - köz - zél!

KIRÁLYHALOM, Bognár Jánosné Földi Erzsébet (60).

Kiss L., 1972.

♩ = 100

A - ran y li - li - om - szál,
 u - gorj a Ti - szá - ba!
 Fű - rőd - jél meg ben - ne
 az űn - nep nap - já - ra!

Fé - sű - köd - jé', mo - sa - kod - já' és még - tö - rű - köz - zé'!

HORGOS, Zabos Imréné Geleta Pirooska (62).

Burány B., 1972.

♩ = 100

Fe - hér li - li - om - szál,
 u - gorj a Du - ná - ba!
 Tá - maszd meg ol - da - lad
 két a - rany - pá - cá - val!*

Meg is mo - sa - kod - jál, va - la - ki kö - tő - jé - be.
 meg is tö - rül - köz - zél

[Nem montuk a nevit. Valakihöz odamén, és megtörölközik a kötőjébe. Körbe ának, a közepire áll kettő, a harmadik, az még járkal a kör közepin. Mikó: „támaszd”, odamégy a kettőhöz, nekitámaszkodik. Aztán, „mosakodjál”, mossa az arcát, törölközik – valaki kötőjibe beletörüli az arcát. Akkor az lész a liliomszál.]

* liliomszálba

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Kőrmöci Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Három felvétel is van, a dal azonos, a játékleírás is.

♩ = 116

1) —

Sár - gá li - li - om - szál, u - gorj a Du - ná - ba!

Tá - masz - kod - jál is mæg két a - ká - ca - fá - ba!
Mo - sa - kod - jál is mæg, tö - rül - köz - zél is mæg

vá - lá - ki kö - té - nyi - be!

1)

ossia

BÁCSKERTES, Nagyfejű Istvánné Balog Erzsébet (79).

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000.

♩ = 120

Fe - hér li - li - om - szāl, u - gorj a Du - nā - bā!
 Tā - mász - kod - jāl is mēg két á - gā - cá - fā - bā!

Mo - sá - kod - jāl is mēg, tö - rül - köz - zél is mēg

vá - la - ki kö - tő - jé - be!

BÁCSKERTES, Guzsvány Imréné Urbán Verona (61).

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000.

♩ = 120

Hej, vá - ra, vá - ra, Eg - re vá - ra!

Eg - re vá - rát el - ad - ták, Vesd be, vá - ra, vesd be!
két kis pén - zén for - gat - ták.

[Lányok vótak, fiúk nem. Egy kör vót, kettő vót a közepibe, azt lecseréték. Berántott egy lánt. A kettő forgott.]

SZAJÁN, Törköly Imréné Sziráki Veronika (88).

Bodor A. – Barsi T. – Palatinus I., 1996.

♩ = 96

Ej, vá - ra, vá - ra, Eg - re vá - ra!

Eg - re vá - rát el - ad - tam, Eg - re vá - ra.
két kis pén - zen for - gat - tam.

[Körbe ugrátunk. Belű nem vót senki.]

PADÉ, Bezdán Sándorné Palatinus Katalin (42).

Burány B., 1972.

A játékleírás szerint a „páros szökdelő” csoportos formája.

♩ = 104

Hej, vá - ra, vá - ra, Eg - re vá - ra!

Eg - re vá - rát el - ad - ták, száz kraj - cá - ré for - gat - ták.

Vedd be, vá - ra, vedd be!

SZAJÁN, Bacsó Iona (67).

Palatinus I., 1997.

[Kettő összefogódnak, s táncolva dalolja:]

Hej, búra, búra, hete búra!
Hete búra, cse, cse, cse.
Két kis várom forgassa.
Vesd be, várom, vesd be!

[Ezután egy hozzájuk csatlakozik, s tovább játsszák, még csak mind nem játssza; ekkor az utolsó sor helyett: „Vesd ki, várom, vesd ki!”-t mondanak, s egyenként kimennek. Legutoljára marad, aki a legutolsó volt bemenni.]

SZAJÁN.

Kálmány L., 1882.

A „táncolás” valószínűleg a sima forgásra vonatkozik. Ez esetben páros forgó alakul át csoportos játékformává, és fordítva.

[Körbe állanak, egy a közepére megy, s forogva dalolják:]

Hej, vára, vára, Egre vára!
 Egre várát forgassák,
 két kis pézé' forgassák.
 Ves' ki, vára, ves' ki!
 Hej, tulipán, tulipán, de sok székfű, székvirág!
 Tele kertöm zsáláva', a szerelöm lángjával.
 Mikó rúzsám illattya, akkó szívem biztattya.

[Egyet táncra húz el:]

Nyisd mög, rúzsám, kapudat, hagy kerülöm váradat!
 Szita, szita, péntök, szerelöm csütörtök, zab szerda.

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ).

Kálmány L., 1882.

Szövegének zárórésze bújó-vonuló játékoknál fordul elő.

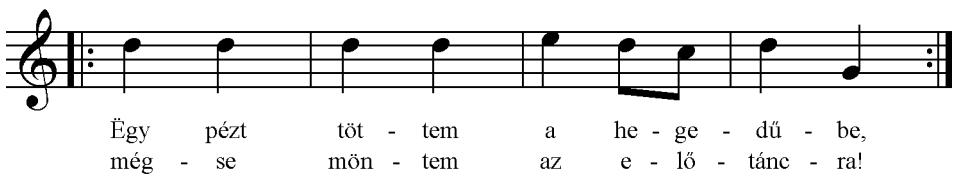
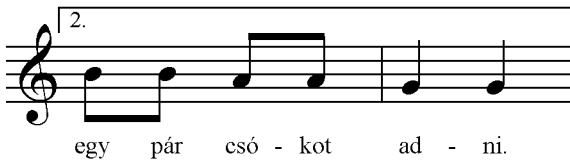
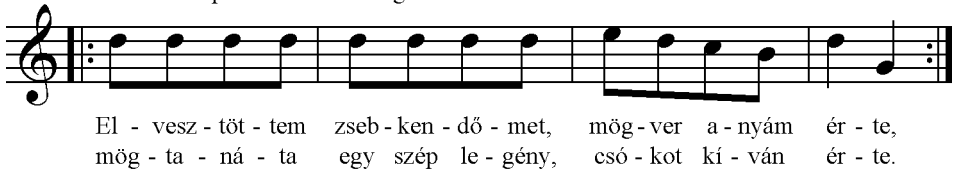
Burány Béla egyik bújó-vonuló játéktöredéke:

Bújj, bújj, zöld ág, zöld levelecske!
Nyitva van az aranykapu, csak bújjatok rajta!
Hej, tulipán, tulipán, te vagy az a fű, virág, fű, virág.
Nyisd ki, anyám, kapudat,
Hagy kerülöm várodat...
[Én tovább nem tudom eztet.]

HÓDEGYHÁZA, Szabó Anna (49).

Burány B., 1972.

L. a 491j. számút is.

hajts ki, Bo - ris - ká - ja!

Ki ta - va - li kecs - ke, vén kecs - ke!
ben - ne ma - radt fecs - ke,
szö - ge - di mö - nyecs - ke,

[Akkó kimönt, egyet bevött, forogtak. Akkó amaz a másik maradt bent a várba. Nagybüjtbe játszottunk. Kislányok vótunk, összefogódkodtunk, sorba', körbe', vagy huszan. Egy a közepibe, az mindig benne forgott, osz e'kezdett énekőni, hogy Hej vára.]

BÁCSGYULAFALVA, Báló Ferencné Tóth Ágnes (83).

Székely M., 1973.

A szöveg második része kendős játékban fordul elő leginkább.
Szövegrokonság: 521j, 528. sz.

♩ = 104

Méz, méz, méz, tisz - ta méz!

Ter - mett méz - nek fá - radt - szá - ga, le - hul - lott vi - rá - ga.

Sem az e - nyém volt, sem a ti - jed volt.

Ki mit i - szik be - lö - le, a tor - ká - ra főr.

[Körbe forognak, egy áll a közepin. Mikó mégának – „a torkára forr” – aki annak az irányába van, az kimén. A végén e'fogytak.]

VÖLGYES-CSANTAVÉR, Losonc Józsefné Pósa Anna (56).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

[Összefogódkonnak, egy a közepire mén, oszt e'kezdik kijabálni:]

Termött meggy, termött meggy, hajlott ága kivirágzott.
 Ez az áldott bor, ki mindönnap főr!
 Ha jiszó belüle: a torkodra főr!
 Föztem egy fazék répát katona szeretómnek,
 Még a pincébe jártam: addég e'lopták túlem.
 A bor möginni való, nem szeretgetni való.
 Szép mönyecskét, szép mönyecskét szeretgetni való!

[Akkó, aki bent van, e'húz valakit, oszt sörögnek. Ha újra kezdik, akkor a kihúzott megy a közepére.]

MOROTVA.

Kálmány L., 1882.

Édös bor, ki mindönnap főr.
Barna legén göndör haja
Kalapjára bodoronna!
Édös bor, ki mindönnap főr.

[Karikába fogódnak, oszt ugrándoznak, oszt danújják.]

TÖRÖKBECSE.

Kálmány L., 1882.

Felfogható a „páros szökdelő” csoportos formájának is.

♩ = 120 (112)

Csil - lag Bo - ris, tu - dom a ne - ve - det!
 Gyugd a sár - ba* mind a két ke -

ze - det!

- Ha - ja, hu - ja, Var - ga Ba - lázs,
 csi - nálj ne - këm egy ci - pel - lőt!
 - Csi - nál - tam már har - minc - ket - tőt!

Haj, Bi - zsër Já - nos, tör - vény - bí - ró,

ki csi - nál - ta, ki csi - nál - ta ezt a sar - kát?

Szé - lës a sar - ka, üsd az e - bët raj - ta!
 kes - këny a tal - pa,

[Égy lány áll a kör közepében, a Csillag Boris, körülötte a lányok megkerülik, és danulnak. A közép-ső kiválaszt égyget és táncra perdül vele, az léssz utána a Csillag Boris.]

* eredetileg: szarba

GOMBOS, Bacskó Mártonné Nemes Mária (88).

Kiss L., 1938.

Régi népszokás, ősi táncsal van egybekötve. Különösen adventben és nagyböjtnben táncolják a lányok a maguk nótájára, amikor zene nincs a faluban – írja Kiss Lajos (Kalangya 1941. 4. sz., 234. oldal).

♩ = 116

Hopp, ró - zsa, vi - lo - ja!
 Most é - rik az al - ma,
 te - rít - ve az al - ja,
 föl - széd - jük haj - nal - ba.
 A di - ó tör - ve jó,
 a lē - ján ver - ve jó.
 Nē higgý a lē - ján - nak,
 az ě - szēm - ad - tá - nak!
 Keb - li - be a szí - ve,
 nines ná - la hi - tel - be!

Vé - kon kar - esú a mē - nyecs - ke, mē - nyecs - ke,

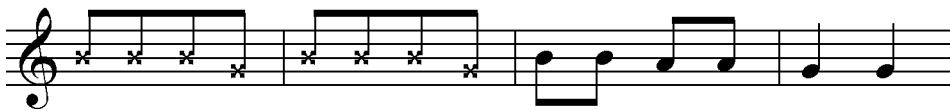

mondđ mōg né - kōm ne - ve - det, ne - ve - det,
 mi - nek hív - nak té - gō - det, té - gō - det?
 Nyú - to - ga - tó ōr - dōg - nek, ōr - dōg - nek.

[Nevet.]

Fúj - jad a sí - pot, jár - jad a tán - cot!

Zi - bot - za - bot a lo - vá - nak! Ég a gyēr - tyá, ég, ég!

Lá - nyok űl - nek a to - ron - ba a - ran - ko - szo - rú - ba,
 a' - ra jár - nak a le - gé - nyék sá - ros sar - kan - tyú - ba.

Ha tik lá - nyok vó - ná - tok, hosz - szú a tē ru - há - tok,
fěj - jebb be - csű - né - tēk! Li - li - jom.

[Kerekbe átunk. Kicsit ugrátunk.]

HÓDEGYHÁZA, Urbán Péterné Sípos Márcel (83).

Burány B., 1972.

Az 582. számú közeli változattal együtt gyűjteményünkben egyedi szövegindítású versfüzér. A kezdő szöveg erősen emlékeztet az „Éva, szívem, Éva, / Most érik a szilva, / Terítve az alja, / Szedjük föl hajnalra!” versszakkal ismert dunántúli szerelmi dalra. Ez hajdanán lakodalmi szertartásos dal lehetett (régí menyasszonytánc).

Énekes a játékmódról már nem tudott bővebbet mondani.

♩ = 108-116

*(Hopp, ró - zsa), vi - jo - la!
 Most é - rik az al - ma,
 föl - szöd - jük haj - nal - ba.
 A di - jó tör - ve jó,
 a lè - ján ver - ve jó.
 Nè higgy a lè - ján - nak,
 az e - szem - ad - tá - nak!
 Keb - li - be a szí - ve,
 nem ad - ja hi - tel - be.

Vé - kon kar - csú mē - nyecs - ke, mē - nyecs - ke,
 mi - nek hí - nak té - gē - det, té - gē - det?
 Nyú - to - ga - tó ör - dög - nek, ör - dög - nek!

Jár - jad a tán - cot, fúj - jad a sí - pot!

Zi - bot - za - bot a lo - vá - nak! Ég a gyēr - tya, ég, ég!

Lá - nyok ű - nek a to - ron - ba, a - ran - ko - szo - rú - ba,
 a² - ra jár - nak a le - gé - nyék sá - ros sar - kan - tyú - ba.

Ha ti lá - nyok vó - ná - tok, hosz - szú a tē ru - há - tok,

Er - dő mel - lett
nem jó lak - ni,
mer' sok fát köll
ha - so - gat - ni.

Ti - zen - há - rom ö - let mög egy fe - let,
ö - lel - jön mög én - göm, a - ki

sze - ret!

Ezt ö - le - löm, ezt csó - ko - lom,
ez az én ked - ves ga - lam - bom!

Haj, bak - sa, bak - sa,
bí - bo - ri bak - sa!
El - vi - tet - tet - tem
az e - le - jé - vel,
még - sem me - het - tem
az e - le - jé - vel!

Csön - get - nek, for - gat - nak kraj - cá - ri mód - ra,
csön - get - nek, for - gat - nak

2.

ku - ko - ri - ca mód - ra.

Lá - nyok gyün - nek ko - szo - rú - ba, gyön - gyös ko - szo - rú - ba,
a' - ra mön - nek a le - gé - nyek sár - ga sár - kan - tyú - ba.

1.

Ha jó lá - nyok vó - ná - tok, nek - tők kö - szön - né - tek,
de hosz - szú a szok - nyá - tok, de nagy port csi -

2.

ná - tok.

Án - gyom - asz - szony kert - je, Ó - lom - dész - ka,
va - la - mi van ben - ne. fo - dor - mën - ta,

vi - gyön el a z'ör - dög li - li - om - ja!

CSÓKA, Gligor Jánosné Zsifkó Magdolna (67).

Kónya S., 1977.

[Körbe állanak, egy a közepére megy, s forogva dalolják:]

Erdő mellett nem jó lakni,
 mer' sok fát köll hasogatni.
 Tizenhárom ölet, mög egy felet,
 Öle'jön mög, aki engöm szeret!

[Ha fiú van bent, leányt húz el táncolni, s megfordítva, ha leány van a kör közepén.]

E' szeretöm, mögcsókolom, már régön is ezt akarom.
 Domb ide, dombos! Kalács ide, fontos! Rétes ide, rongyos!
 Dob' ki belüle, lilium!

[Aki bent volt, kijön, s akit táncolni húzott el, marad bent.]

SZÓREG (Torontál).

Kálmány L., 1882.

Az 1900-as évek elején Vikár Béla egy közeli változatát négysoros mixolíd dudanóta-dallamon gyűjtötte ugyaninnen (MNT I: 943. sz.).

♩ = 108–124

Er - dő mel - lett nem jó lak - ni,
mert sok fát kell ha - so - gat - ni.

Ti - zen - há - rom ö - let még egy fe - let,
ö - lel - jen még én - gém,

a - ki sze - ret!

Ezt ö - le - lém, ezt csó - ko - lom,
a Ka - tus - kát, a Vē - rus - kát,

ko - mám - asz - szony lá - nyát,
kö - tüm ko - szo - rú - ját,

vá - ro - si mód - ján, zab szer - da,
Zom - bor - ba,
po - kol - ba!

A mi ku - tyánk még - köl - ke - dzett ket - tőt a szó - má - ba.
É - gyik Gyöm - bér, má - sik Kám - for, i - gyunk pá - lin - ká - ba!

Vá - ro - si mód - ján, zab szer - da,
Zom - bor - ba,
po - kol - ba!

[Éggy a kör közepére áll, a többiek körbe mennek. „Ezt ölelem” – odaugrik egyhez, akivel táncolni akar, és végig forog vele. A megismétlődő „Zab szerda” résznél kissé leguggolnak, „meglöttyentik magukat”.]

GOMBOS, Nemes Gáspárné Vince Katalin (59).

Kiss L., 1939.

Dallamának kezdete műdal-tandal idézet (Kerényi: 52), az 1850-es évektől ismert. Nagy népszerűségnek örvend különféle szövegekkel. Az iskolák tandalaiként is gyakran előfordult. Újabban az erdélyi táncok mellé muzsikálják gyakran a néptáncmozgalomban.

A szöveg zárórészét vö. az 541. számúval.

♩ = 132

Lá - nyok ú - nek a to - ron - ba, gyön - gyös ko - szo - rú - ba,
ar - ra mën - nek a le - gé - nyek sár - ga sar - kan - tyú - ba.

Zi - bët - za - bot a lo - vá - nak, Ég a gyër - tya, ég!
a - ran - pá - cát a gaz - dá - nak! El ne a - lud - jék!

TÓTHFALU, Dér Vilmosné Takács Katalin (70).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

♩ = 92

Lá - nyok ú - nek a to - ron - ba, gyön - gyös ko - szo - rú - ba,
 á - ra mēn - nek a le - gé - nyek sár - ga sar - kan - tyú - ba.

Ré - zi asz - szon, Ré - zi, szó - mat mēg - hall - gat - ni.
 né - ked il - lik szó - ni,

Fúj - ják a sí - pot, jár - ják a tán - cot.

Zi - bet - za - bot a lo - vá - nak, a - ran - pá - cát a gaz - dá - nak!

Ég a gyēr - tyá, ég! E' nē a - lud - jék!

HORGOS, Zabos Imréné Geleta Piroska (62).

Burány B., 1972.

♩ = 100

Lá - nyok ül - nek a to - rony - ba, gyön - gyös ko - szo - rú - ba,
ar - ra men - nek a le - gé - nyek sár - ga sar - kan - tyú - ba.

Ré - zi asz - szony, Ré - zi, szó - mat még - hall - gat - ni.
né - ked il - lik szól - ni,

Fúj - ják a sí - pot, jár - ják a tán - cot.

Zi - bét - za - bot a lo - vá - nak, Ég a gyer - tya, ég!
a - rany - pá - cát a gaz - dá - nak! El ne a - lud - jék!

[Főhúzták a felső ruhát a kislánknak, úgy, hogy a feje körülbelül ki lëgyën. Ez a közepin át. Kettő óda' rú még tartotta. És akkó a többiek körbe mëntek, és akkó, mikó má a gyërtyát monták, hogy: „Ég a gyërtya, ég”, akkó kicseréték a kislánt. Másik mënt bë. A szoknyát másik kettő tartotta ott fõnt, a kislány még a két kezit fõfelé. Azok csak átak, a többiek még körbe-körbe forogtak, lépésben.]

HORGOS, Magócsi Andrásné Varga Etel (59).

Burány B., 1972.

Az o - lá - hok, az o - lá - hok fa - ci - pő - be jár - nak,
a - zok é - lik vi - lá - gu - kat, a - kik ket - ten jár - nak.

Lám, én sze - gény bé - res - le - gény csak e - gye - dül já - rok,
a - kár - mer - re ta - po - ga - tok,

csak fa - lat ta - lá - lok.

ÓBECSE.

Fárbás J. (Kiss Áron, 1891: 175/4.)

A körben álló párt választ, s azt megforgatja. A megforgatott bent marad, s mást hív táncolni. Ekkor éneklük: „Elvesztettem zsebkendőmet ...” stb. és azután: „Szabad pöntek, szabad szombat ...” stb. (l. 422–432. sz. – kendős játékok).

A dallamot Bartók Béla is feldolgozta zongorára Gyermekeknek című szerzeményeiben (I: 10. sz.).

♩ = 88–92

1. – Lá - nyom, lá - nyom, len - vi - rá - gom, ker - ti szög - fű - szá - lom,
ké - ret té - géd egy ba - ka, el - mész - ë hëz - zá - ja?

– Sej, a - nyám, nem më - nyék, nem sze - re - tëm a ba - kát!

Nem më - nyék hëz - zá - ja!

2. – Lányom, lányom, lenvirágom, kerti szögfűszálom,
Kéret téged egy kocsis, elmész-ë hëzzája?
– Sej, anyám, a kocsis hat lovon kocscsodik!
Nem mënyék hëzzája!

3. – Lányom, lányom, lenvirágom, kerti szögfűszálom,
Kéret téged szögény legény, elmész-ë hëzzája?
– Elmënyék, elmënyék, szögény legényt szereték!
Elmënyék hëzzája!

HERTELENDYFALVA, Kovács Júlia (55).

Kiss L., 1941.

Kiss Lajos „ősi dallam”-nak nevezi a Kalangyában (12. sz.). Lakodalmi táncos társasjátékként is szerepel (MNT III/B: 182–184. sz., VMND III: 156–158. sz.). Szövege középkori motívumokból építkező diákköltészet (PHÁ: 376. sz.). Szaffikus strófa.

♩ = 100

1. – Lá - nyom, lá - nyom, gyöngy - vi - rá - gom, ker - ti tu - li - pá - nom!

Ké - ret* té - géd egy ka - nász el - ë mész hoz - zá - ja?

– Jaj, a - nyám, a ka - nász dísz - nó fa - rán ka - pa - rász! **

Nem mē-gyék, nem mē-gyék, nem mē - gyék hoz - zá - ja!

ossia

2. vsz.
ossia

2. – Lányom, lányom, gyöngyvirágom, kerti tulipánom!
 Kéret téged egy juhász, el-ë mész hozzája?
 – Jaj, anyám, a juhász olyan, mind a rossz bogrács!
 Nem, nem, nem mēgyék, nem mēgyék hozzája!

[Nem tom, játszottuk-ë, nem-ë? Iskolábú legjobban...]

* Kért

** Jaj, anyám, a kanász éjjel-nappal furulyáz!

DOBRADÓ, Majorcsik Péterné Répási Mária (73), Koller Mihályné Német Julianna (56), Márkovity Jánosné Birinyi Ilona (58).

Bodor A. – Németh I. – Németh P., 2002.

A párválasztók külön csoportját alkotják. Már a hidas játékoknál és a párválasztóknál is megannyi lakodalmi szokás elem mutatkozott meg a szövegekben. A leánykérők pedig, mind szövegük, mind cselekményük szempontjából, egyenesen a régi leánykérő szokásokra utalnak. Ezekben szerepel legtöbbször a „gyöngyös koszorú”, a régi menyasszonyi fejdísz és Szent Erzsébet, a házasság elősegítője. „A lakodalmas házat királyi háznak vagy várnak hívták, s az örömanját királynénak. Ezért a háztűznézés *várjárás*” (Kiss Á.: 517. l.). A házkerülés valószínűleg régi honfoglalás kori szertartás emléke. A játékok körbe állnak. A változatok egy részében a kör üres, szereplői csak a kérő és a lányok (pl. 591), más részükben szerepel egy anya is, aki körön belül áll (pl. 602). A kérő kívül jár, és sorban elviszi a lányokat. A kör elfogy, az eredeti álló körből járó lánc keletkezik. Vannak játékelmondások, melyek szerint a kérő körön belül járt, ilyenkor belső körbe szedték a lányokat (597–599, 613. sz.). Csakis lányok játszották, 8–12 évesek. Fiúk nem. (Fiúk részvételére adat a 612. sz.)

A várkörjárás változata a leánykérő sorjáték, ez gyűjtött változataink között ugyan nem fordul elő, de az óvoda, iskola révén eléggé népszerű Ninive néven. Itt a lányok sorban állnak a kérővel szemben, aki rendre elviszi valamennyit. Valószínűleg az Európa-szerte ismert régi menyasszonyrablás szokásának emléke maradt fenn szövegében és cselekményében. „Es kommen zwei Herren aus Ninive” szövegkezdettel a német–osztrák változatok állnak legközelebb a magyarhoz. Az idegen eredetű Ninive a dunántúli és északi területeken él. A leánykérő sorjátékok játékmódja olykor az *Eltörtétek* hidunk lábát kezdetű hidasjáték-szövegeken is előfordul (hasonló változatokon, mint pl. kötetünkben a 492. sz.). Van három változatunk, ahol a lányok sorban állnak (604, 607, 610. sz.), de a kérő itt is vagy megkerüli a sort, mintha kör lenne – tehát nem leánykérő sorjátékról van szó –, vagy a „házat” jelképező kört kerülgeti, miközben az eladó lányok külön sorban állnak, és onnan szedegeti ki őket (604. sz.).

A leánykérők, várkörjárás (591–620. sz.) szövegtípusai: *Hol jársz te itt Szent (nagy, szép) Erzsébet asszony (Hol jársz, hol kelsz Örsébeti kisasszony, Hol jártál, te Szent Erzsébet, Erzsébet asszony kéreti stb.)* (591–601. sz.), *Vén Uborka (Mit kerülöd, mit fordulod, Mit járod, kerülöd stb.)* (602, 604–609, 611, 612. sz.), *Most viszik, most viszik (Buborkáné lányát most viszik, Van neked, van)* (610, 613–620. sz.).

A leánykérőben mindenféle hangterjedelmet megtalálhatunk a hanglejtéstől a hétfokúságig, de itt is leggyakoribb a hexachord. Érdekes, hogy oktáv nem fordul elő ebben a csoportban. 44 változatból 40-et közlünk, 27-et kottával. Valamennyi ütempáros szerkezet.

A párválasztók és várkörjárók összváltozata 175, ebből 155-öt főszövegben és jegyzetben közlünk, 118-at kottával.

♩ = 104

- Hol jár - tál, te Szent Er - zse - bet asz - szony?

- Itt já - rok! Ké - re - tēm kar - csú ma - go - sab - bi - kat!
lán - to - kat, szēb - bi - ket,

- A mi lá - nyunk, a mi lá - nyunk nem el - a - dó száz a - rany - hin - tó - jé!

A hin - tó - ba Ma - ri lá - nyom!
hat ló lē - gyēn,
mind a hat ló
szé - rű lē - gyēn!
Kar ke - zem - be,
kar ke - zem - be,

KEVI, Gulyás Istvánné Csorba Franciska (60).

Bodor A., 1995.

Körben járnak a lányok, egyikük, a kérő, kívül a körön. Ellenkező irányban haladnak. A körbenjárók kérdeznek, a kérő válaszol. „Kar kezembe” – egy lányt (akinek a nevét mondják) kivesz a kérő a körből. Most már ketten kerülnek a kört. A játék addig tart, míg a körben lévők valamennyien el nem fogynak, és a kör átalakul lánczá. Szent Erzsébet a házasság elősegítője, mint már a hidas játéknál is mondtuk (l. 492, 591–601, 603. sz.). Lásd a kezdő sorok és motívumok betűrendes mutatóját.

– Hol jársz, hol jársz, nagy Erzsébet asszony?
– Itt járok, ott járok, lányokat keresek,
szebbiket, jobbikat, karcsú magosabbikat.
– A hintóba
hat ló legyen,
mind a hat ló
széru legyen! [Restelkedve nevet.]
Elkarolom
Mari lányom!
Evvél mink már
elmehetünk,
többet vissza nem jöhetünk!

RÁBÉ, Dobróka Györgyné Pópitay Teréz (84).

Bodor A., 1997.

– Hol jársz, hol jársz, nagy Erzsébet asszony?
 – Itt járok, ott járok, lányokat keresek,
 szebbiket, jobbikat, karcsú magasabbikat!
 A hintóba
 hat ló legyen,
 mind a hat ló
 szérú legyen!
 Jer karomba,
 Mari lányom!
 Evvel mos' már elmehetünk,
 vissza sose nem jöhetünk.
 Ej, Sári, hop-hop-hop! Jönnék a cigányok!

[Körbe átunk, egy még ment belül. „Jer, karomba” – éggyet e'vött, bevötte a körbe. Aztán ott bent avva' forogtak.]

OROSZLÁMOS, Kenderesi Imréné Selymes Mária (74).

Bodor A., 1997.

A játékelmondás szerint párválasztó körjáték.

♩ = 104

- Hun jársz, hun kelsz, szép Ör - zse - bet asz - szon?

-Itt já - rok, itt ke - lők, kar - csú ma - gos - sab - bi - kat!
lán - to - kat ké - re - tēm,
széb - bi - ket, job - bi - kat,

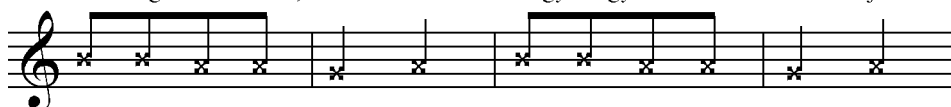
-A mi lá - nyunk nem el - a - dó, csak a ház - ba il - len - dó!
Ki sē mer - jük bo - csáj - ta - ni száz a - rany - gyű - rű né - kű!

-Kar ke - zem - re, Ma - ris lá - nyom!
Már mink ev - vel el - mē - he - tünk,
töb - bet visz - sza nem gyű - he - tünk.

A - pá - tok - nak, a - nyá - tok - nak sá - ros sar - kan - tyú - ja,
le - gén - tēk - nek, lán - tok - nak gyön - gyös ko - szo - rú - ja.

U - gor - ja - tok, lá - nyok, ha lē - já - nyok vat - tok!

Hadd cső - rög - jön, hadd bő - rög - jön gyön - gyös ko - szo - rú - tok!

HÓDEGYHÁZA, Urbán Péterné Sípos Márcel (83).

Burány B., 1972.

Kétszer énekelt. Másodszor az utolsó két sor megváltozott: „Ha ti lányok vónátok, hosszú a tē ruhátok, főjebb bécsünéték! Lilijom” (l. 581. sz.). Bizonyára emlékeztet zavar okozta változás. Játékaról csak ennyi jutott eszébe: „Hát úgy körbeátunk.”

Gyöngös koszorú volt valaha a régi menyasszonyi fejdísz.

♩ = 116

-Hol jársz te itt, nagy Ör - zse - bet asz - szony?

-Itt já - rok, itt ke - lők, lá - nyo - kat ke - re - sők,
szöb - be - ket, job - ba - kat, kar - csú ma - ga - sab - ba - kat.

-A mi lá - nyunk nem el - a - dó, csak a ház - ba va - ló!
Ki se mer - jük bo - csáj - ta - ni száz a - rany gyű -

rű - jért!

-A hin - tó - ba
hat ló lö - gyön,
mind a hat ló
szé - rű lö - gyön!
Kar ke - zem - be,
Ka - ti* lá - nyom!
Mi már in - nen
el - mö - he - tünk,
töb - bet visz - sza
sem jö - he - tünk.

A - pá - tok - nak, a - nyá - tok - nak sá - ri sar - kan - tyú - ja,**
le - gén - tők - nek, lán - tok - nak gyön - gyös ko - szo -

rú - ja.

Ha jó lá - nyok vagy - tok, u - gor - ja - tok na - gyot,

hagy csö - rög - jön - bö - rög - jön gyön - gyös ko - szo - rú - tok!***

[Nem emlékszek, hogy játszottuk: körbe-e? sorba-e?]

* [mond egy nevet, akit akar]

** dobbantani köllött (tapsol a negyedekre)

*** ugorni köllött

TÖRÖKKANIZSA, Sós Mihályné Törköly Erzsébet (59, 79). Burány B. – Gubás J., 1977, Bodor A., 1997.

Négy felvétel is van. Az utolsó két sor csak a legkésőbbi alkalommal került elő. A dallam mindannyiszor kicsit más. Az énekes szerint ez után a játék után jött a Kié ez a szép híd (471. sz.)

♩ = 104

-Ho - va jár - tál, Szent Ér - zse - bét, in - nen - on - nan a - lu - la?

-Lánt jöt - tem ké - ret - ni, kar - csu ma - gos - sab - bi - kot.
széb - bi - két, job - bi - kot,

-A mi lá - nyunk nem el - a - dó,
Ki se mer - jük bo - csáj - ta - ni

csak a ház - ba(n) il - lan - dó, csak a ház - ba(n) il - lan - dó.
száz a - rany - gyű - rű nél - kül, száz a - rany - gyű - rű nél - kül.

Égy hin - tó - ba hat ló lë - gyën,
mind a hat ló szé - lé lë - gyën.
-Kar ke - zem - be, Má - ri lá - nyom,

ta - núj em - bër - sé - gëd - re!

[„Kar kezembe”, azt vittük magunkkal. Mikor a körből elfogyott, akkor kezdtünk más játékot.]

HERTELENDYFALVA, Eröss Istvánné Kovács Teréz (57).

Kiss L., 1969.

A felvétel vége letöröltött.

A következő, 597. számú játékkal együtt igen közeli változatai Kodály 1914-es andrásfalvi (bukoviai) változatának (MNT I: 127. sz.).

♩ = 116

-Ho - vá jár - tál, Szent Ęr - zse - bet? In - nen - on - nan, ě - lu - la,
Fe - hér - vá - ros ě - lu - la?

-Lánt jöt - tünk ké - ret - ni, kar - csú ma - ga - sab - bi - kat.
szěb - bi - ket, job - bi - kat,

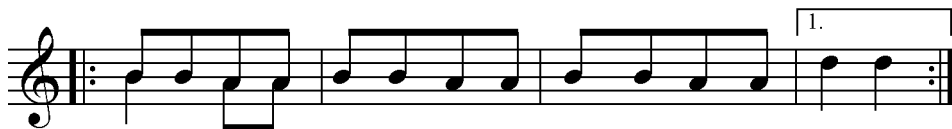
-A mi lá - nyunk nem el - a - dó,
Ki sem mer - jük bo - csáj - ta - ni
-Kar ke - zem - be, Ęr - zsi lá - nyom!

csak a ház - ba il - lan - dó, csak a ház - ba il - lan - dó!
száz a - rany - gyű - rű nél - kül, száz a - rany - gyű - rű nél - kül!
Ta - nújj em - běr - sé - gěd - re! Ta - nújj em - běr - sé - gěd - re!

Ęgy hin - tó - ba hat ló lě - gyěn,
mind a hat a szé - lé lě - gyěn!
-Már mi ev - vel el - mě - he - tünk,
so - ha visz - sza nem jő - he - tünk.

I - pá - tok - nak, a - pá - tok - nak sár - ga sar - kan - tyú - ja,
lány - tok - nak, le - gény - těk - nek győn - győs ko - szo -

rú - ja.

[Körbe fogódzva forognak, egy a közepében. „Kar kezembe” – bevon egyet, és avval sétálnak. „Ipátoknak” – tapsolnak, elengedve a kezüket.]

HERTELENDYFALVA, Kovács Júlia (55).

Kiss L., 1941.

A kérő körön belül sétál a kikért lánnyal, nem kívül, tehát a kör belső lánczá alakul (?).

Egy lány sétál a körön kívül, megáll valaki mögött:

– Hol jártál, hol keltél, szép Erzsébet asszonyunk?
 – Innen-onnan, asszonyom, Fehérvárnak alatta.
 Kapitány úr üzenté, üzenetét küldötte:
 Lánytokat, szebbiket, jobbikat, karcús magasabbikat!
 – A mi lányunk nem eladó, csak házunkba illendő!
 Ki sem lehet bocsájtani száz aranygyűrű nélkül!
 [Megegyeznek, egymás kezébe csapnak.]

Ének, mindenki:

A hintóba hat ló legyen, mind a hat ló szerű legyen!
 Kar kezembe, Viola lányom!
 [Kézen fogja a megnevezettet a körből, és vele sétál tovább.]
 Már mi evvel elmehetnénk, többér vissza nem jöhetnénk.
 Apátoknak, anyátoknak sárga sarkantyúja,
 Lánytoknak, legényteknek gyöngyös koszorúja.
 Ugorjatok, lányok, ha leányok vagytok,
 Hagy csörögjön, hagy bőrgjön gyöngyös koszorútok!
 [Most már ketten állnak meg valaki mögött.]

PADÉ, Kovács Jánosné Szimon Franciska (69).

Kovács V., 1995.

Sajnos, a gyűjtő nem jegyezte fel a játék dallamát.

♩ = 100–104

Beszélve:

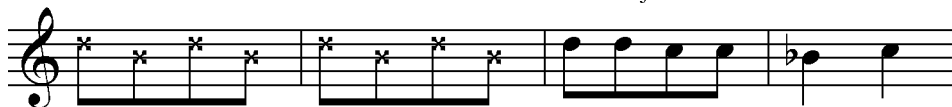
-Hol jár - tál tē, hol jár - tál tē, Szent Er - zse - bet asz - szony?

-Itt jár - tam, ott jár - tam, Fe - hér - vár a - lat - ta.

Lán - to - kat ké - re - tem, kar - csú ma - ga - sab - bi - kat!
szeb - bi - ket, job - bi - kat,*Beszélve:*

-A mi lá - nyunk nem el - a - dó száz a - rany - gyú - rú - jér'!

A hin - tó - ba hat ló lē - gyen,
mind a hat ló szé - rú lē - gyen!
-Kar ke - zem - be, Bö - zsi lá - nyom!
Én már ev - vel el - mö - he - tők,
viz - sza töb - bé nem jö - he - tők.

A - pá - tok - nak, a - nyá - tok - nak sá - ri sar - kan - tyú - ja,

lán - tok - nak, le - gén - ték - nek gyön - gyös ko - szo - rú - ja.

U - gor - ja - tok, lá - nyok, ha lë - já - nyok vat - tok,
 hagy csö - rög - jön, hagy bö - rög - jön sá - ri sar - kan - tyú - tok! Csup!

[Eztet is csak körbe jáccották, közepibe vót éggy, osztakkó a többi mönt, oszt az kérdözte mindig a többit (Hun jártá tē...). Mikó kivött éggyet közülük, akkó mondja, hogy: „Kar kezembe, Bözsi lányom”... Űk ketten ottan möntek körbe, addig, míg a versnek vége nem lött. Mikó vége lött a versnek, akkó a többi lë – csupp, amazok mög bent maradtak. Akkó átváltottak. Ellenkëző irányba forogtak, mint a kör. Rëndës lépésbe, csak körbe.]

CSÓKA, Banka Mihályné Hecksó Erzsébet (57).

Burány B., 1972.

A kérő körön belül jár, nem kívül.

A dallamban itt is a kis és nagy terc mutációja figyelhető meg (lásd 50, 148, 429. sz.). Az előadás ritmusos hanglejtés és dallam felváltva.

♩ = 126

- Hol jársz, hol jársz, Ör - zse - be - ti kis - asz - szony?

- Itt is jár - tam, asz - szo - nyom,
fe - hér - vá - ri pa - lo - tán.
Ka - pi - tány úr ü - zen - te,
ü - zen - te - tett é - ret - te:

Szeb - bi - ket, job - bi - kat, kar - csút, ma - ga - sab - bi - kat!

- A mi lá - nyunk nem el - a - dó,
- Kart* ke - zem - be, Ma - ris lá - nyom,

csak a - zon - ban il - len - dó.
ta - núj em - bér - sé - géd - re!

Már mink ez - zel
el - me - he - tünk,
so - ha visz - sza
nem jö - he - tünk.

I - pá - tok - nak, a - nyá - tok - nak sá - ri sar - kan - tyú - ja,
lány - tok - nak, le - gény - tük - nek gyön - gyös ko - szo - rú - ja.

U - gor - ja - tok, lá - nyok, ha le - á - nyok vagy - tok!

Hagy csö - nög - jön - bö - nög - jön gyön - gyös ko - szo - rú - tok!

[Közönséges lépésben forog a kör a dallam ütemére. Belül az „Erzsébeti kisasszony” a körrel ellenkező irányba halad. „Kard kezembe” – kiválaszt egyet a körből, és kézen fogva mennek tovább. Az „Ugorjatok, lányok” szövegrésztől minden sorra ugrik egyet az egész kör.]

* Eredetileg: kard – elferdülve

FELSŐHEGY-ZENTA, Burány Ferencné Kaszás Klára (70).

Burány B., 1972.

A kérő itt is a körön belül jár, nem kívül.

$\text{♩} = 100$

- Hol jár - tál, Szent Er - zsé - bet? ü - ze - ne - tét hoz - tam:
- Itt - ott jár - tam a szől - lő - be,

ké - re - tik lány - to - kat, kar - csú ma - ga - sab - bi - kot!
széb - bi - ket, job - bi - kot,

- A mi lá - nyunk
nem el - a - dó,
csak egy ház - ba
be - le - va - ló.

I - pa - tok - nak, na - pa - tok - nak sár - ga sar - kan - tyú - ja,

lány - tok - nak, le - gény - tők - nek gyön - gyös ko - szo - rú - ja.

[Nyolcéves koromba tanultam ezt a versét az iskolába.]

DOROSZLÓ, Butor Anna (55).

Székely M., 1972.

♩ = 114–112

-Hol jársz, hol kelsz, nagy Őr - zsé - bet asz - szony?

-Itt já - rok, itt ke - lők, szép lá - nyo - kat ke - re - sők.
Sza - bad - ka - ji pi - ja - con
al - mát á - rul egy asz - szony.

Ét - tem is be - lü - le, na - gyon jó - í - zú volt.
vét - tem is be - lü - le,

Mos' már ev - vel el - mē - he - tünk,
so - ha visz - sza nem jö - he - tünk.

A - pá - tok - nak, a - nyá - tok - nak sár - ga sar - kan - tyú - ja,
lány - tok - nak, le - gény - tők - nek gyön - gyös ko - szo - rú - ja.

[Körbe álltunk, kívül a körön egy mindég mént kerekén. S mikor oda leért, hogy „Most már evvel elmehetünk”, akkor egynek megfogta a kezét, s vitte magával tovább. Addig játszottak, míg a körbe nem maradt senki.]

HERTELENDYFALVA, Eröss Istvánné Kovács Teréz (57).

Kiss L., 1969.

♩ = 120

2
4*A körön belül álló:*

- Mit ke - rü - lőd, mit for - du - lod az én há - zam tá - jé - kát?

A körön kívül álló:

- Azt ke - rü - löm, azt for - du - lom a te há - zad tá - jé - kát:

van ne - ked, van ne - ked szép el - a - dó lá - nyod!

Belül álló:

- Nincs ne - kem, nincs ne - kem szép el - a - dó lá - nyom!

Kívül álló:

- Mít tú - rőd - ta - ga - dod? Te is na - gyon jól tu - dod:

en - gem sze - ret, en - gem vár Már - ta ne - vű lá - nyod!

Belül álló:

- Már - ta lá - nyom nem a - dom a - rany - hin - tó nél - kül!

A hin - tó - ba hat ló le - gyen,
mind a ha - ton a - rany - pat - kó le - gyen!*Kívül álló:*

- Meg - lesz, meg - lesz! A hin - tó, a hat ló föl - dí - szít - ve itt lesz!

Már - ta lá - nyod av - val vi - szem
ri - pi - tyom - ba - ra - pa - tyom - ba,
ü - veg - fa - lú pa - lo - tám - ba!*Belül álló:*

- In - dúj, lá - nyom, az Is - ten meg - áld - jon!

[Akkor egyet kiválaszt a körből az asszony. Körbe ának. Egy kívü, egy belü. A külső kerügeti.]

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Kőrmöci Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Két alkalommal is elmondta a játékot. Először töredékesebben emlékezett, a ritmikus előadás sem érvényesült.

A körön belül áll az „anya”, körön kívül a „kérő”, közöttük folyik a párbeszéd. A kiválasztott lánnyal kerüli a kérő a kört, mindig eggyel többel, míg a kör el nem fogy, és az „anya” egyedül nem marad.

[Körbe átak, egymás kezit fogva. Egy a körbe vót, egy még kerügette. Aki a körbe át, kiszót:]

- Mit kerülöd, mit kerülöd az én házam tájékát?
- Azt kerülöm, azt kerülöm: Van neked, van neked szép eladó (Márta nevű) lányod!
- Nincs nekem, nincs nekem szép eladó (Márta nevű) lányom!
- Mit tűröd-tagadod? Úgy is tudom, idadod! Ripityembe-rapatyomba (nem tudom, mive') viszém el a váramba.
- Odadom, odadom, ripityembe-rapatyomba. [Valamit még...] Száz forint az ára.

[Aztán megfogták egymás kezit, rázták – de addig még mondtak valamit. Kiválasztották azt a nevíűt, akit kért. Akkor azt e'vitték. Akkor újra kezdtek. Akit kivettek, az csak úgy át, várta, hogy megszaporodjonak. Akkó megfordút a játék mēnete. Amaz létű a kerülő. Kiolvasós mondókák is vótak benne.]

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Körmöci Borbála (66).

Bodor A., 1995.

Ének:

Erzsébet asszony kéreti lányát,
Szebbiket, jobbikat, karcsú magasabbikat.

Párbeszéd:

- Mít kerülöd, mit fordulod az én házam táját?
- Azt kerülöm, azt fordulom a te házad táját:
El akarom venni házad legszebb Kati nevű lányát. [Az előtte álló nevét mondja]
- Legszebb Kati lányom nem adhatom gyöngyfátyol nélkül, aranycipő nélkül!
- Meglesz, meglesz! [Kezet ráznak a játékosok összefogott keze fölött.]
- Arca piros, szeme szép! Eredj, édes lányom! [Közben megöleli „lányát”.]

[A kérő és választottjai a körön kívül vannak. A játék addig tart, míg a kérő minden lányt el nem visz.]

ZENTAGUNARAS, Gere Erzsébet.

Tóth M., 1995.

Sajnos, a gyűjtő nem jegyezte le a dallamot. Az előző kanizsai játéktörredéssel (602j. sz.) együtt nem kizárt, hogy óvodai-iskolai tananyagban is szerepelt.

♩ = 112

2
4

-Mít ke - rün - getsz, vén bo - szor - kán az én há - zam tá - jé - kán?

-Van ne - kéd, van ne - kéd szép el - a - dó lá - nyod!
-Nincs ne - kém, nincs ne - kém szép el - a - dó lá - nyom!

-*Mít tú - rőd - ta - ga - dod? Nagy - vá - ra - di pi - a - con

pi - ros al - mát á - rú!

Et - tem is be - lü - le, A te Man - ci lá - nyod
vét - tem is be - lü - le. na - gyon meg - sze - ret - tem.

-Man - ci lá - nyom nem a - dom gomb szok - nya nél - kül,

a - ran - hin - tó nél - kül!

-Man - ci lá - nyod el - vi - szem li - pi - tyom - ba

♩ = 104

-Vín U - bor - ka, mit ke - rü - löd
vín U - bor - ka, az én há - zam tá - ját?

- Azt ke - rü - löm, azt ke - rü - löm a tē há - zad tá - ját:

van te - né - kéd szép el - a - dó lá - nyod!

Mit tú - rőd - ta - ga - dod, mi - kor egy - szer lát - tam?

Nagy - vá - ra - di pi - a - con pi - ros al - mát á - rú!

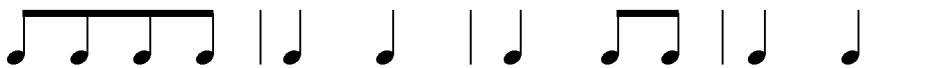
Vét - tem is be - lü - le, ét - tem is be - lü - le.

Ná - gyon még - sze - ret - tem a tē Ma - ris lá - nyo - dat!

El - visz - szük li - pi - tyém - be - la - pa - tyom - ba

ci - gán ci - mé - rës - nek, vagy he - ge - dús - nek,

hagy ta - nú - jon va - la - meny - nyi em - bër - sí - gët!

[Felszusszannak megkönnyebbülten.]

[Körbe. Fogtuk egymás kezét, oszt tanákoztunk. Ellenkézõ irányba forogtunk.]

OROMHEGYES, asszonyok.

Bodor A. – Lázár K., 1995.

– Vén Uborka, vén Uborka, mit kerülgetsz házam előtt?
– Van neked egy szép eladó lányod.
– Mit csűröd-csavarod, mikor egyszer láttam?
Nagyváradia piacon piros almát árult!
Vettem is belőle, ettem is belőle.
Nagyon megszerettem Teri nevű lányodat!
Elviszik lipityomba-lapatyomba cigány címeresnek,
Hogy tanuljon valamennyi emberséget.

TORNYOS, Fleiszné Kadvány Julianna (65).

Krizsán E., 1995.

Körben játszották. A „vén Uborka” – egy lány – körön kívül járt, ellentétesen a kör mozgásával, közben egymásnak felelgettek. Többet nem tud.
A gyűjtő sajnós nem közöl kottát.

-Vén U - bor - ka, vén U - bor - ka, mit ke - rün - gész há - zunk e - lőtt?

-Van ne - ked, van ne - ked szép el - a - dó lá - nyod!

Mit tű - rőd - ta - ga - dod, mi - kor egy - szer lát - tam?
Nagy - vá - ra - di pi - a - con pi - ros al - mát á - rul!

Ét - tem is be - lü - le, vét - tem is be - lü - le.

Na - gyon mēg - sze - ret - tem! Az én ked - ves Ma - ris - ká - mat

el - vit - ték li - pi - tyom - ba - la - pa - tyom - ba,

ci - gán cí - mē - rēs - be!

ZENTA, Fábri Margit (57).

Burány B., 1972.

A körforma mellett sorban is állhatnak a játékosok, vállfogással egymás mögött. A vén Uborka a sort kerüli. „Az én kedves Mariskámat” – lekaszt egy lányt a sorból (vagy körből). Ezután kézen fogva már ketten keringenek, majd hárman stb., míg a játékosok a sorból (körből) el nem fogynak.

♩ = 96

-Vén U - bor - ka, vén U - bor - ka,
mit ke - rin - gősz há - zunk e - lőtt?*

-Van ne - ked, van ne - ked két el - a - dó lá - nyod!

Mit tű - rőd - ta - ga - dod, mi - kor egy - szer lát - tam?
Nagy - vá - ra - di pi - ja - con pi - ros al - mát á - rú!

Ét - tem is be - lü - le, vet - tem is be - lü - le.

Na - gyon meg - sze - ret - tem! El - vit - ték a lá - nya - i - dat

li - pi - tyom - ba - la - pa - tyom - ba, ci - gán cí - me - res - be!

[Kettesive' átunk körbe. Egy körű-körű mēnt, húzta a kezit.]

* Eredetileg: felett – elferdülve

ZENTA, Gyetvai Simonné Mura Erzsébet (80).

Bodor A., 1990.

♩ = 112

-Vén U - bor - ka, vén U - bor - ka,
mit ke - rin - gősz há - zunk e - lőtt?

-Van ne - ked, van ne - ked szép el - a - dó lá - nyod!

Mit tű - rőd - ta - ga - dod, mi - kor egy - szer lát - tam?
Nagy - vá - ra - di pi - a - con pi - ros al - mát á - rult!

Vet - tem is be - lö - le, et - tem is be - lö - le.

Na - gyon meg - sze - ret - tem a te Bö - zse lá - nyod!

El - vi - szik li - pi - tyem - be - la - pa - tyom - ba, ci - gány cí - me -

res - be!

[Körbe átunk, fogtuk egymás kezit. Ahogy énekőtünk, úgy forogtunk. Égy mént körülöttünk.]

ZENTA, Mangurás Ferencné Nagy Anna (63).

Burány B., 1967.

♩ = 116

Most vi - szik, most vi - szik U - bor - ká - né lá - nyát
bí - bor - ba, bár - son - ba, gyön - gyös bok - ré -

2.
tá - ba.

[A „Vén Uborka” vége, az, az!]

ZENTA, Mangurás Ferencné Nagy Anna (68).

Burány B., 1972.

Az énekes szerint az előző játék befejező része. Mikor a lányt a körből vagy a sor végéről kivették, akkor énekeltek.

-Mít já - rod - ke - rü - löd az én há - zam tá - ját?
 - Azt já - rom - ke - rü - löm: szép lá - nyo - dat

ké - re - tem!

-Nincs ne - kem, nincs ne - kem szép el - a - dó lá - nyom!
 -Van ne - ked, van ne - ked szép el - a - dó lá - nyod!
 -Nincs ne - kem, nincs ne - kem szép el - a - dó lá - nyom!

-Mít csü - röd - ta - ga - dod, mi - kor én azt lá - tom?

-Van ne - kem, van ne - kem szép el - a - dó lá - nyom!

-A sze - ge - di pi - a - con pi - ros al - mát á - rul.

Vet - tem is be - lö - le, Ő is az e - nyém lesz!
 et - tem is be - lö - le.

- Mit járod, kerülöd az én házam táját?
- Azt (Azért) járom kerülöm a te házad táját:
Van neked, van neked, szép eladó lányod!
- Nincs nekem, nincs szép eladó lányom.
- Ne mondd azt nekem, mikor én azt láttam!
A szegedi piacon piros almát árult.
Ettem is belőle, vettem is belőle.
Nagyon megszerettem!

BÁCSFÖLDVÁR, Polyákovity Jánosné Borbála (57).

Erdei Z., 1995.

Nem biztos benne, hogy csak ennyiből állt a játék. Lányok játszották, de lehetett fiúkkal vegyesen is.
Körben sétálva éneklük a dalt.
A gyűjtő nem mellékel kottát.

♩ = 100–104

Bu - bor - ká - né lá - nyát most vi - szik, most!

Sá - ri - ba, sar - kan - tyú - ba, gyön - gyös ko - szo - rú - ba.

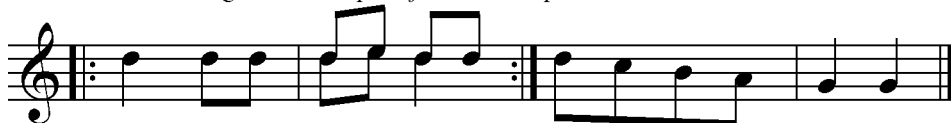
– Mit já - rod - ke - rü - löd az én há - zam tá - ját?
 – A - zé* já - rom - ke - rü - löm a tē há - zad tá - ját:

van né - kéd, van szép el - a - dó lá - nyod!
 – Nincs né - kém, nincs szép el - a - dó lá - nyom!

– Mit tű - rőd - ta - ga - dod, mi - kor én azt lát - tam?
 A szé - ge - di pi - ja - con pi - ros al - mát á - rult.

Vét - tem is be - lü - le,
 ét - tem is be - lü - le, és i - gēn mēg - sze - ret - tem!

[Játszani...? Nem tudom. Körbeátunk, és akkó ezt montuk. Ęgy mēnt körü - körü. Akkó, mikó odaért egyhő, akkó azt kivētte, mēntek mēgin. Utójára mind úgy bēszēdtük űket, akkó kész vót a játék.]

* Azt

DOBRADÓ, Majorcsik Péterné Répási Mária (73).

Bodor A. – Németh I. – Németh P., 2002.

Két felvétel is készült, kis eltérésekkel énekelte.

[Két csapat: Buborkáné csapata és a vőlegényé távolabb nagy kört rajzolva. Egy kisebb lányt – aki nek koszorút tesznek a fejére – visznek nagyobb gyerekek: kettőnek a vállán ül, kettő meg utánuk megy, esetleg előttük is néhányan. Elindulnak, a kísérők éneklik:]

♩ = 104

-Most vi - szik, most vi - szik Bu - bor - ká - né lá - nyát,
bí - bor - ba, bár - sony - ba, gyön - gyös ko - szo - rú - ba.

-Nem a - dom a lá - nyom a - rany - hin - tó nél - kül!

A hin - tó - ba hat ló lë - gyën, mind a hat - nak a - rany - zab - la

lë - gyën!

[Mikor odaérték:]

-Most hoz - ták, most hoz - ták lá - nyát Bu - bor - ká - nak,
bí - bor - ba, bár - sony - ba, gyön - gyös ko - szo - rú - ba.

-Mi már ez - zel el - me - he - tünk, töb - bé visz - sza nem jö - he - tünk.

A - pá - tok - nak, a - nyá - tok - nak sár - ga sar - kan - tyú - ja,

[A menyasszony átadása után két külön csoportra oszlottak, forogtak, táncoltak.]

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Körmöci Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

A dallam szinte azonos Bartók 1914-ben, Kisgörgényben (Maros – Torda megye) gyűjtött „Most viszik, most viszik Danikáné lányát” kezdetű gyermekdalával (MNT I: 688. sz.), mely az óvodák tananyagában is előfordul. Dallamában ún. plagális fordulat is jelentkezik („Nem adom a lányom” résznél az alsó szó-ra ugrik a dallam). A „Most hozták” folytatás nem szerepel Bartók változatában. A játék egészében, mintha színpadi produkciót idézne. Nem kizárt, hogy az énekes saját leányai valamelyikének óvodás vagy kisiskolás előadására emlékszik.

♩ = 84

Most vi - szik, most vi - szik U - bor - ká - né lá - nyát,
bí - bor - ba, fá - tyol - ba be - le - fek - tet - ték ma.

– Nincs már né - kem szép el - a - dó lá - nyom,
mer' el - vit - ték Bécs - be.

Ki - ne - vet - ték kis kö - tő - be. Csin - gi - lin - gi, dob, dob, dob!
Ad - jon Is - ten jó na - pot!

Párbeszéd:

- Mit kerüli váromat?
- El akarom vinni Franci lányodat!
- Én a lányom nem adom piros papucs nekű, selyëmharisnya nekű!

Ének:

Most viszik, most viszik Uborkáné lányát,
bíborba, fátyolba befektették ma.

- Nincs már nékem
szép eladó lányom,
mer' elvitték Bécsbe.
- Kinevették kis kötőbe.
- Csingilingi, dob, dob, dob!
- Adjon Isten jó napot!

[Egyik kívű, másik belű. Körbe.]

PADÉ, Bezdán Sándorné Palatinus Katalin (42), Melánk Miklósné Vastag Erzsébet (44). Burány B., 1972.

♩ = 116

Most vi-szik, most vi-szik U - bor - ká - né lá - nyát,
bí - bor - ba, bár - sony - ba, gyön - gyös ko - szo - rú - ba.

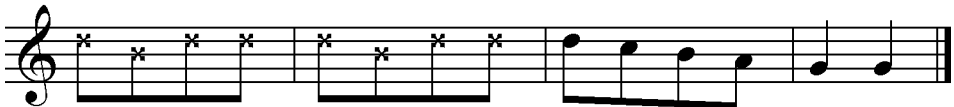
-Hej, nincs né - kőm szép el - a - dó lá - nyom,
mer' el - vit - ték Bécs - be!
Pi - ros al - mát á - rul.

Vőt - tem is be - lől - le, de nem öt - tem be - lől - le.

Az én lá - nyom oly szép, oly szép!

Ki - ne - vez - tem kis - ker - tőm - be, a - rany - gyű - rűt á - rul.

[Mindig egyet beütettek. A körbe pipiskedve forogtak a lányok. Egyet beraktak a közepibe. Mikó e'danóták, másik mönt be. A kör sose fogyott el. Addig játszottuk, míg sorba nem kerűt mindönki.]

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ), Talpai Péter (70).

Bodor A., 2006.

A játékelmondás szerint párválasztó körjáték-féleség.

Másik kisoroszi változata töredékes:

Most viszik, most viszik Uborkáné lányát,
 bíborba, bársonyba, gyöngyös koszorúba.
 – Nem adom a lányomat egy aranyhintóért!
 Inkább adom [... jaj... pedig mi is éneköltük!]

Másik asszony:

Nem adom a lányomat selyömszoknya nélkül, aranyhintó nélkül!
 Inkább vizsöm lipityomba, cigány címerébe!
 – Vöttem is belüle, öttem is belüle...

[Kívül mönt a körön, kivött egyet.]

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ), Cirok Józsefné Fehér Anna (54), Hódi Jenőné Szilágyi Ilona (47).

Bodor A., 2000.

♩ = 96

Most vi - szik, most vi - szik U - bor - ká - né lá - nyát,
 bí - bor - ba, bár - son - ba, gyön - gyös ko - szo - rú - ba.

A hin - tó - ba È - ti lá - nyom!
 hat ló le - gyen,
 mind a hat ló
 szé - rú le - gyen!
 Kar ke - zem - be,
 kar ke - zem - be,

KEVI, asszonyok.

Bodor A., 1995.

Most vi - szik, most vi - szik U - bor - ká - né lá - nyát,
bí - bor - ba, bár - sony - ba, gyön - gyös ko - szo - rú - ba.

Párbeszéd (aki a körben van):

– Adjon Isten jó napot! (Kezet fogtak.) Hova vitte lányomat?

(Aki kívül van):

– Lipityomba-lapatyomba, cigányszerű városomba!

(Aki a körben van):

– Hogy került az oda?

(Aki kívül van):

– Így e!

[És akkor csapott, és fogta, vitte el a lányt. Rávágott az összefogott kézre, megfogta és vitte. Akkor már ketten mentek körbe.]

TOPOLYA.

Lázár K., 1995.

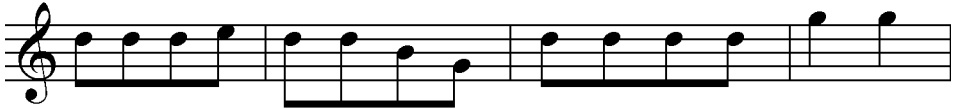
♩ = 126

Most vi - szik, most Bu - bor - ká - né lá - nyát,

sá - ri - ba, sar - kan - tyú - ba, a - ra - nyos temp - lom - ba.

El - tör - té - tük hi - dam lá - bát, még sém csi - nál - tá - tok!

Hol - nap dél - be a' - ra jöt - tők, föl - a - ra - nyoz - zá - tok!

GOMBOS, Tamaskó Antalné Filipovics Anna (65).

Kiss L., 1942.

Böjti leányjáték. Abrosszal leterített létrára koszorús kislányt ültetnek. Hat nagyobb lány viszi: négyen a létra négy ágát fogják, kettő oldalt segíti a kislányt. A kezeken sétáltatás egyfajta változata. Ez a vonulás abból áll, hogy párosával, szemben egymással oszlopba áll két sor, és kezét fog (a kézfogást itt helyettesíti a létra). Egy kisebb lányt felemelnek a kezekre, aki a sor két oldalán álló egy-egy lány segítségével az összefogott kezekon végigsétál. Az út folyamatosságát úgy biztosítják, hogy az oszlop végén állók előreszaladnak, és ott újra kezét fognak (ez esetben a létravívés feleslegessé teszi ezt a mozzanatot). A kezekon sétáltatás ábráját lásd a Vonulások fejezetének előszavában.